

บทที่ 5

แนวคิดและบทบาทของ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ในการพัฒนา สังคมชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ท่านเกิดที่ปัตตานี เดิมโตที่ปัตตานี และได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเรียนปอเนาะที่ปัตตานี เช่นกัน เมื่อจบการศึกษาจากต่างประเทศก็ได้กลับมาทำงานที่จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ได้แต่งงานกับชาวจังหวัดนราธิวาส ท่านใช้ชีวิตส่วนมากอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าที่อื่น บวกกับความใส่ใจของท่านในดินแดนแห่งนี้เป็นอย่างมาก ท่านจึงนำความรู้และประสบการณ์มาพัฒนาบ้านเมืองมาตุภูมิของท่านด้วยจิตใจและกำลังกาย เพื่อความสงบสุขและเจริญก้าวหน้าของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ ทั้งด้านวิชาการ สังคม และการเมือง การปกครอง ทำให้ดินแดนแห่งนี้มีการเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ ดังที่อับดุลวาฮับ เหมประทาน ได้กล่าวว่า

“ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์นี้ผมแปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ ทุกครั้งที่ท่านนำเสนอ ข้อคิดต่างๆ ในเรื่องการพัฒนาบ้านเมือง คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยยอมรับในข้อเสนอเหล่านั้น แต่ด้วยความที่ท่านเป็นคนที่มีความจริงใจกับงาน จึงลงมือปฏิบัติจนสำเร็จในที่สุดสังคมก็ยอมรับในบทบาทของท่าน” (อับดุลวาฮับ เหมประทาน (สัมภาษณ์) 20 ตุลาคม 2545)

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ สืบมาดูโลกในช่วงที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของประเทศไทย โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการจัดนโยบายใหม่อยู่ตลอด ทำให้สังคมอยู่อย่างที่ขาดการพัฒนาอย่างมาก แต่ท่านนับว่าเป็นผู้โชคที่ที่เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี และบิดาเป็นนักธุรกิจ การคิด การอ่าน พอมีบ้าง สามารถเห็นอนาคตของบ้านเมืองจะต้องมีการพัฒนาอย่างไร แนวไหน ท่านให้ความสำคัญกับบุตรเกี่ยวกับการศึกษาเป็นพื้นฐาน ดังที่ มานิต จารงศ์ ได้กล่าวว่า “บิดาของท่านเป็นเจ้าระเบียบ เต็มขนาด มีระบบในการบริหารครอบครัว ถึงแม้ท่านไม่ได้รับการศึกษามากมายก็ตาม แต่ท่านมีประสบการณ์ในเรื่องของธุรกิจ ความเจริญของประเทศเพื่อนบ้านอยู่ตลอด” (มานิต จารงศ์.สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2545)

จากการที่ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้ร่วมชีวิตกับเพื่อนสนิทของท่าน เช่น นายอดุลย์ ภูมิณรงค์ อดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดยะลา นายนิเคร์ วาบา ผู้รับใบอนุญาต มูลนิธิอิสลามสายบุรีวิทยา เป็นต้น ซึ่งท่านเหล่านี้ได้รับการศึกษาที่กัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เช่นที่โรงเรียนอิสลามอาลี อิงคลิซสกูล และโรงเรียนอิสลาห์ ซึ่งได้ก่อตั้งและบริหารโดยเต็งกูมะฮฺมุคมะไฮยีดีน เป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับของสังคมมาลายูปัตตานีในสมัยนั้นพอสมควร (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2469 – 2497) เพราะผู้ที่จบจากสถาบันการศึกษา ทั้งสองแห่งนี้สามารถออกไปทำงานในสำนักงาน

ต่างๆ ได้ สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยต่างๆ ใน ดินแดนมลายู ชาวมลายูปัตตานีเองเริ่มเข้าไปศึกษาหาวิชาความรู้ที่กลันตัน ศึกษาภาษาอาหรับและวิทยาศาสตร์ที่เป็นระบบโรงเรียน (Academic School) บุคคลจากปัตตานีที่ไปศึกษา ในระบบโรงเรียนในกลันตัน และกลับมา มีบทบาทที่ปัตตานี เช่น นายอดุลย์ ฎมิณรงค์ (แบเลาะฮุ) อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดยะลา ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงของสำนักงานศึกษาธิการ เขตการศึกษา 2 (จังหวัดยะลา) และอดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยะลา และยังได้รับการประสิทธิประสาทในเบื้องต้นจากระบบการศึกษาของเต็งกูมะฮฺมุดมะไฮยิดิน (ยามิละห์ โต๊ะแม, 2546 : 69 – 70)

หลักฐานดังกล่าวเป็นการยืนยันถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่าง ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ กับบุคคลสำคัญ ๆ ในดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เต็มไปด้วยแนวคิดและบทบาทในการที่จะพัฒนาสังคมของประชาชนไปในดินแดนแห่งนี้ ความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งนี้เองได้สะท้อนกับการมีอิทธิพลซึ่งกันและทางด้านแนวความคิด การกระทำ ปฏิบัติ และผลงานด้านต่าง ๆ ของผู้มีอำนาจและผู้มีบทบาทของสังคม ไม่ว่าจะบุคคลผู้นั้นจะมีบทบาทหรือมีอำนาจทางด้านสังคม หรือการเมืองการปกครองสังคม ในบางครั้งอิทธิพลของบุคคลดังกล่าวไม่อาจเห็นได้อย่างชัดเจน อิทธิพลทางด้านการเมืองการปกครอง นายอดุลย์ ฎมิณรงค์ เป็นนักการเมืองที่มีอุดมการณ์หนึ่งในความใกล้ชิดระหว่างท่านกับ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งสะท้อนถึงการมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับอิทธิพลทางด้านการศึกษา การสร้างโรงเรียนเต็งกู มะฮฺมุดมะไฮยิดิน ที่กลันตัน มีอิทธิพลต่อชาวจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไรก็ไม่อาจรู้ได้ เพราะสิทธิ์เหล่านั้นไม่ได้มาในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้ แต่หากบอกและศึกษาอย่างวิเคราะห์ถึงเบื้องหลังการทำงานและกระบวนการซึมซับทางด้านวัฒนธรรมแล้วย่อมเป็นที่ประจักษ์ สามารถพบสิ่งเหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้งและปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน

1. ด้านสังคม

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ เป็นบุคคลที่เกิดในดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความรักแผ่นดินเกิด เป็นบุคคลที่มีความคิดอันชาญฉลาด มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจ และเป็นคนที่รักการศึกษายเป็นชีวิตจิตใจ รู้จักการเสียสละ รักการพัฒนา สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ท่านมีจิตสำนึก และพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและพัฒนาบ้านเมือง

เริ่มต้นด้วยตัวเองก่อน ท่านได้ใช้ความพยายามมุ่งมั่นต่อสู้ไปในทางการศึกษา จากเด็กบ้านนอกเล็ก ๆ คนหนึ่ง ได้ทะเยอทะยานล้มลุก ในเส้นทางการศึกษาจนจบการศึกษาในระดับสูงสุด คือ ดุษฎีมหาบัณฑิตสามารถใช้ภาษาที่หลากหลาย เช่นภาษามลายูท้องถิ่น ภาษามลายูกลาง

ภาษาไทย ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษ จิตสำนึกในหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อประชาชนร่วมแผ่นดินที่จะพัฒนาสังคมชาวมลายู โดยเฉพาะในด้านการศึกษายังคงฝังลึกในจิตใจเสมอ จนกระทั่งช่วงปลายของชีวิต ผลงานอันล้ำค่าในรูปแบบงานเขียนต่างๆ บทบาทและผลงานที่สัมผัสและสามารถเห็นได้มีไว้มากมายที่อนุชนรุ่นหลังควรศึกษาไว้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไป

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ เป็นนักพัฒนาที่ควรแก่การเอาเป็นเยี่ยงอย่างเป็นอย่างยิ่ง จากการทำงานที่ท่านจบการศึกษาเพียงระดับอนุปริญญาเท่านั้น ท่านก็ได้อาสาตนเองไปสมัครทำงานเพื่อหาประสบการณ์ชีวิต หลังจากนั้นท่านได้พยายามสมัครงานในแผ่นดินเกิดเพื่อจะได้กลับมาพัฒนาชุมชนที่ท่านเกิด คือ จังหวัดปัตตานี และจังหวัดใกล้เคียง และสิ่งนั้นก็เป็นที่จริงเมื่อท่านได้สมัครเป็นข้าราชการในตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยการศึกษาประชาชน ที่จังหวัดปัตตานี เมื่อ ปี พ.ศ. 2502 ท่านสามารถคลุกคลีกับประชาชน ตั้งแต่เยาวชนถึงระดับผู้สูงอายุแต่ด้วยความที่ท่านมีความต้องการที่จะเข้าถึงประชาชนให้มากกว่านี้ ท่านได้สมัครทำงานนอกเวลาราชการด้วย นับเป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญมาก เพราะจะต้องมีความอดทน ทุ่มเท ทั้งกายใจ และเวลาเข้าไปหาประชาชนถึงในหมู่บ้านและชนบทที่ห่างไกลทั้งวันทั้งคืน เพื่อจะได้รับข้อมูลจากประชาชนเพื่อที่จะได้มาพัฒนาบ้านเมืองได้อย่างถูกต้องตามความต้องการของชุมชนและสังคม

1.1 ปัญหาเสพติด

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้พูดถึงผลกระทบของยาเสพติดต่อสังคมมุสลิมในหนังสือพิมพ์ ข่าวสดว่า ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่สังคม และมีผลกระทบต่อสังคมโดยตรง โดยเฉพาะสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะพื้นที่แห่งนี้เป็นที่พักของยาเสพติดต่าง ๆ ก่อนที่จะนำออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน มีการว่าจ้างเพื่อเก็บซ่อน ขนส่ง และมีการทดลองเสพติดในที่สุด ทุกคนทราบดีว่ายาเสพติด เป็นตัวทำลายทั้งสติปัญญาชีวิตและทรัพย์สินอิสลามเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในการรักษาไว้ซึ่งชีวิตของทุกคนดังจะเห็นได้จากอิสลาม ส่งเสริมให้รักษาความสะอาดทั้งทางร่างกายและจิตใจ การรักษาความสะอาดจิตใจอิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนยึดมั่นในพระเจ้าองค์เดียว ห้ามตั้งภาคีโดยการทำเอาสิ่งอื่นใด มาเทียบเคียงหรือเทียบเท่าพระองค์เพราะอิสลามถือว่าสิ่งอื่นนั้นไม่สามารถที่จะให้คุณและโทษได้นอกจาก อัลลอฮุเท่านั้น ส่วนการรักษาความสะอาดของการอาหารและโภชนาการ โดยให้กินและดื่มแต่สิ่งฮาลาล ที่อนุมัติและมีประโยชน์ของสุขภาพร่างกายเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม หากสิ่งที่ได้รับเข้าสู่ร่างกายเป็นสิ่งที่ให้โทษต่อสุขภาพร่างกายอิสลามถือว่าเป็นที่ต้องห้าม ดังนั้นยาเสพติดเป็นสิ่งที่ให้โทษต่อสุขภาพร่างกายเมื่อเสพเข้าไปแล้ว จะทำให้ผู้เสพถึงแก่การเสียชีวิตได้ การห้ามดังกล่าวสอดคล้องกันกับอายัตอัล-กูรอาน ซูเราะฮ์อัลบะกะเราะฮ์ อายัตที่ 195 ว่า

{ وَلَا تَكُونُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ... }

ความว่า “และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศโดยมือของพวกเจ้า” จากอายัตดังกล่าว พอจะชี้ให้เห็นว่า อัลลอฮฺทรงห้ามมนุษย์ไม่ให้ทำลายชีวิตไม่ว่าจะเป็น โดยทางตรงและทางอ้อม เพราะการเสพยาเสพติดเป็นการทำลายตนเองในทางอ้อม ซึ่งตอนแรก ๆ ของการเสพนั้น อาจจะไม่ตั้งใจที่จะทำลายชีวิตของตนเองแต่เนื่องจากเมื่อเสพยาเข้าไปแล้ว ผลของการทำลายชีวิตก็จะติดตามมาภายหลัง” (ข่าวสด, 25 กุมภาพันธ์ 2540 : หน้า 7)

ส่วนในด้านการทำลายทรัพย์สิน ดร.โมหัมมัด ได้กล่าวว่า “ยาเสพติดนั้นไม่มีประโยชน์ต่อร่างกายเลยแม้แต่น้อยมีแต่โทษเท่านั้น ที่ยิ่งไปกว่านั้น ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ต้องห้ามตามหลักศาสนา และกฎหมาย จึงไม่สามารถที่หาซื้อได้ง่ายเหมือนของอื่น ๆ จึงเป็นเหตุให้สิ่งเหล่านี้มีราคาสูง ต้องใช้เงินเพิ่มในการซื้อเป็นลำดับ” ซึ่งเข้าข่ายฟุ่มเฟือยในการใช้เงินทองโดยไม่จำเป็น การฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่ายนั้นอิสลามห้าม อัลลอฮฺทรงกล่าวไว้ในซูเราะฮฺ อัลอะรอฟ อายัตที่ 31 ว่า

{...وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ }

ความว่า “และจงกินและจงดื่ม และจงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้ที่ฟุ่มเฟือย” จากอายัตนี้ชี้ให้เห็นว่าทรัพย์สินที่ได้มาด้วยแนวทางที่ถูกต่อนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง แต่ต้องไปเสียให้กับสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) เพราะคนติดยาเสพติดเมื่อถึงเวลาที่ต้องการเสพยาจะแลกทุกอย่าง เพื่อเงินไปซื้อยาแม้แต่ชีวิตของพ่อแม่ที่ไม่น้อยที่แม่เสียชีวิต พ่อเสียชีวิตเพราะลูกที่ติดยาเป็นผู้ฆ่าเพื่อเอาเงินไปซื้อยา นอกจากนั้นยังรับจ้างได้ทุกอย่าง ที่คนปกติเขาไม่ทำกัน เช่น รับจ้างเผาบ้านเรือน โรงเรียน อาคาร ทรัพย์สิน รับจ้างขวางระเบิด และรับจ้างฆ่าคนเพื่อให้ได้เงินไปซื้อยา งานการไม่เอาแล้ว เพราะซ้า ไม่ทันใจ ไม่จุใจ เพราะบางคนต้องใช้เงินในการเสพถึง 200 – 300 บาทต่อครั้ง

มีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้ความจริงว่ายาเสพติดไม่ได้คิดเฉพาะลูกคนจนเด็กกำพร้า เด็กจรจัด เด็กว่างงานหรือเด็กที่ไม่เรียนหนังสือเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว ดร.โมหัมมัด อับดุลการเคร์ ได้ใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่ด้านยาเสพติดเป็นปี ๆ ท่านจึงสามารถให้ความกระจ่างกับสังคมได้ดี ดังที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ (ข่าวสด, 25 พฤษภาคม 2539 : หน้าที่ 7) ว่า “มีจำนวนเป็นร้อย ๆ คนแล้วที่พบเจอ มีแต่ลูกที่พ่อแม่รักลูกคนมีเงินมีฐานะ มีงานดี ๆ แต่ด้วยการเสพยาที่ไม่ถูกต้องของสื่อทำให้สังคมคิดไม่ถูกต้องไปด้วย คือคิดว่าไม่ใช่ลูกหลานเรา มีแต่เด็กยากจน ไม่มีพ่อไม่มีแม่ มั่วสุ่มกันเอง เราจึงไม่สนใจ ผู้ปกครองไม่สนใจ ครูบาอาจารย์ไม่สนใจ ทางการก็ไม่สนใจเท่าที่ควร มีเจ้าหน้าที่บางคนฉวยโอกาส หาเงินใส่กระเป๋าก็มีถมไป ยาเสพติดจึงระบาดอย่างรวดเร็ว แบบที่คนหลาย ๆ คนคิดไม่ถึง อิทธิพลของเงิน ความอยากมีเงินมาก ๆ คนที่เห็นแก่ได้ คนที่มีอำนาจ คนที่มีความรู้ คนที่มีพรรคพวก แต่ไม่มีจริยธรรม ไม่มีศีลธรรมในใจ ย่อมแลกนรกกับเงิน เพราะเงินมันได้มา

ก่อนนรก นั้นคงต้องให้ตายก่อน จึงจะตกนรกคนเลยไม่กลัว แล้วที่ตกไปแล้วก็ไม่เคยกลับมาบอก ว่ามันทรมาณสักแค่ไหน พอได้เงินแล้วก็ไปทำบุญเพื่อลบล้างความชั่ว

มีคนถามว่าติดแล้วเลิกได้ไหม ตอบว่าได้ ถ้าได้กำลังใจจากทุกฝ่าย ครู ผู้ปกครอง สังคม รอบตัว โดยเลิกคบเพื่อน เลิกถือศตางค์ เพราะเพื่อนและศตางค์คือปัจจัยสำคัญที่จูงใจให้เสพยา การตัดสินใจที่ดีที่สุด คือ อยู่ในสิ่งแวดล้อม เพื่อนที่ดี สถานบำบัดหรือสถานฟื้นฟูที่ดี ๆ จะช่วยได้และวิธีการรักษาที่ดีที่สุด คือ การใช้กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

1. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางความรู้ของผู้ติดยา ให้มีความรู้หรือรู้มากขึ้น อันตรายของยาเสพติดด้านศีลธรรม ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านทรัพย์สิน

2. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเจตคติ จากการชอบเสพไปสู่การไม่ชอบเสพยา ด้วยการเข้าใจข้อห้ามของศาสนา การเห็นตัวอย่าง การเป็นโรคและอุบัติเหตุเพราะตัวยา

3. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางทักษะให้ปฏิบัติธรรมเป็นประจำ มีศีลธรรม ทางอาชีพทางกีฬา และกิจกรรมชุมชนบำบัด (THERAPEUTIC COMMUNITY) (ข่าวสด, 7 ตุลาคม 2539 : หน้าที่ 7)

ชุมชนบำบัด (TC.) หมายถึง การให้สมาชิกที่ป่วยด้วยกันบำบัดผู้ป่วยด้วยกัน โดยฝ่ายเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบที่ได้รับการฝึกฝนมาแล้ว มาถ่ายทอดให้ผู้ป่วยด้วยกัน พร้อมกันนั้น หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ และแทบทุกวันเสนอข่าวเรื่อง “ยาบ้า” ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่น่ากลัวที่สุด ดร. โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ (ข่าวสด, 25 พฤศจิกายน 2539 : หน้าที่ 7) ได้ให้ทัศนะว่า ยาบ้านี้ใครก็ตามที่เสพเข้าไปแล้วจะมีอาการเมาและคิดยาหยุดไม่ได้ จะต้องเสพไปและเพิ่มปริมาณการเสพไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดมีอาการคลั่งเหมือนคนบ้า ใช้ของมีคมเชือดเนื้อตนเอง และมีอาการหลาย ๆ รูปแบบตามประสาทที่ขาดสติ คุณตัวเองไม่ได้ ร้ายที่สุด คือ ยาบ้าที่กำลังพัฒนาส่วนผสมให้มีฤทธิ์เดชที่รุนแรงยิ่ง ๆ ขึ้นไป เสพแล้วเกิดอาการทางประสาทเพิ่มขึ้น และมุ่งขยายตลอดเข้าไปในชุมชนชั้นกรรมกร ผู้ใช้แรงงานในเมือง และเข้าสู่ชาวบ้านในชนบท เข้าสู่สถาบันการศึกษา ตั้งแต่โรงเรียนระดับประถมไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งมีทั้งลูกคนจน คนมีเงิน ลูกข้าราชการตั้งแต่ระดับต้น ๆ ไปถึงระดับสูง และลูกผู้ดีมีศตางค์มาก ๆ ก็เอาด้วย แล้วลูกของเราจะปลอดภัยได้อย่างไร

ท่านจึงให้ข้อเสนอแนะเพิ่มอีกว่า จากสภาพความรุนแรงของยาบ้า และการแพร่ระบาดที่รวดเร็วนี้จะส่งให้ตำรวจฝ่ายเดียว หรือกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเดียวแก้ไขไม่สำเร็จแน่ แต่ต้องร่วมมือทุกกระทรวง ทบวงกรมโดยเฉพาะตำรวจอัยการ ศาล ต้องพูดภาษาเดียวกันเข้าใจตรงกัน ก็ยังไม่พอ นอกจากจะได้รับความร่วมมือจากกองทัพประชาชน (ข่าวสด, 29 พฤศจิกายน 2539 : หน้าที่ 7)

แต่ต้องอย่าลืมว่า การที่แก้ปัญหาของสิ่งเสพติดจะให้หมดสิ้น ไปจากสังคมประเทศชาติ นั้นไม่ใช่เรื่องที่จะกระทำกันง่าย ๆ เพราะต้องเรียนรู้หลาย ๆ ประการ อย่างน้อย ๆ ก็ต้องรับรู้

กระบวนการหลัก เช่น วิธีการป้องกัน วิธีการปราบปราม และวิธีการบำบัดฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเหล่านั้นให้สามารถกลับมาอยู่ในสังคม และเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับต่อไป

สถานการณ์ในปัจจุบันนี้เกิดจากความไม่เข้าใจอย่างทอ้งแท้งถึงพิษภัยของยาบ้า ยาเสพติดต่าง ๆ ทำให้ส่วนราชการก็ล่าช้าในการแก้ปัญหา ทำให้ครูในโรงเรียน ผู้ปกครองของเด็กก็เพิกเฉย แกรมปกปิดปัญหาด้วยเปิดโอกาสให้มนุษย์ที่เห็นแก่ตัว บุคคลผิด รุกค้ำ รุกขาย จนลูกหลานของเราติดกันอย่างขวางไปแล้ว

ความล่าช้าในการรับรู้ปัญหาของประชาชน ความไม่ลึกซึ้งในความเสียหาย ที่จะเกิดขึ้น และความไม่เชื่อว่า จะถึงตัวเองด้วย จึงไม่ได้คิดป้องกัน ไม่ได้คิดที่จะร่วมมือ ปราบปรามอย่างจริงจัง และอย่างมีประสิทธิภาพ (ข่าวสด, 30 พฤศจิกายน 2539 : หน้า 7)

ปัญหาสังคมที่ตามมาจากการที่สังคมและประชาชนกลายเป็นทาสของยาเสพติดแล้วยังจะนำมาซึ่งโรคอันตรายและโรคที่ไม่ควรจะเกิดขึ้นแค่หม่อมุสลิมเพราะเป็นโรคที่อัลลอฮฺทรงรังเกียจคือ โรคเอดส์ ปัญหาโรคเอดส์เป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด เพราะเป็นโรคที่รักษาไม่ได้ มีทางเดียวคือตาย รักษาได้แค่ชะลอความรุนแรง ชะลอความร้ายแรง

ด้วยเหตุนี้ ดร. โมหัมมัด อับดุลการเคร์ จึงได้เสนอแนวคิดของท่านในหนังสือพิมพ์ (ข่าวสด, 20 กุมภาพันธ์ 2540 : หน้า 7) ว่า แนวทางการแก้ปัญหาโรคเอดส์ ต้องแก้อย่างครบวงจร เหมือนกับเราจะส่งเสริมให้คนที่สุขภาพดี จะพูดเรื่องเดียวไม่ได้ เพราะการมีสุขภาพดีนั้น

1. ต้องพูดเรื่องอาหาร
2. ต้องพูดเรื่องความสะอาด
3. ต้องพูดเรื่องการออกกำลังกาย เรื่องการพักผ่อน ฯลฯ ต้องพูดรวม ๆ กัน จะพูดเรื่องใดเรื่อง

หนึ่งไม่ได้ เช่นเรื่อง โรคเอดส์ ก็เช่นเดียวกัน ต้องพูดเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเช่น

1. สิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้แบบตัดไฟต้นลมเลย ศาสนาอิสลามนั้นให้เข้าใจถึงบาปของการผิดทางเพศ เช่นผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ ไม่เคยแต่งงานมาก่อน โทษของการผิดทางเพศต้องโบยด้วยหวาย หนึ่งร้อยครั้ง ส่วนผู้ที่มีประสบการณ์แล้ว เคยผ่านการแต่งงานแล้ว ให้ขุดหลุมกลบครึ่งตัวแล้วขว้างด้วยก้อนหินจนตาย โทษนี้เป็นโทษในโลกปัจจุบัน มิฉะนั้นจะถูกลงโทษในโลกหน้า หลังจากที่เสียชีวิตไปแล้วหนักกว่าหลายเท่า และบาปของการผิดเพศฝ่ายเดียวกัน(รักร่วมเพศ) จะหนักกว่าอีก

2. ป้องกันสิ่งแวดล้อมจากคนอิสลามห้ามหญิงชายที่บรรลุนิติภาวะ ที่ไม่ใช่สามีภรรยา ที่ไม่ใช่ญาติสนิท (พ่อ แม่ ลูกพี่ลูกน้อง หลาน ลุง ป้า น้า อา) คลุกคลีใกล้ชิดกัน

3. ป้องกันการช่วยทางร่างกาย สตรีมุสลิมต้องปกปิดส่วนโค้ง ส่วนเว้า และสีผิวอย่างมิดชิด เว้นหน้าและฝ่ามือ ชายต้องปิดตั้งแต่สะดือจนพันหัวเข่า

4. ส่งเสริมให้แต่งงานเพื่อความถูกต้อง และสืบทายาทที่มีเกียรติ

5. ห้ามเสพของมีเงินมา

6. ห้ามเล่นการพนัน

7. มุสลิมต้องละหมาด (นมัสการพระเจ้า) วันละห้าเวลา ต้องถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ต้องบริจาคซะกาต ต้องไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครมักกะฮ์ (สำหรับผู้ที่มีความสามารถ) ซึ่งทุกข้อที่กล่าวมาผู้ปฏิบัติจะเป็นคนดีและได้บุญมาก หากเข้าไปผิดเพศความดีจะถูกลบล้าง

ผู้ปฏิบัติตามบทบัญญัติ และละเว้นสิ่งห้ามจะพ้นจากโรคเอดส์อย่างแน่นอน

ข้อคิดที่นำมาใช้ได้ทันที คือ การอนุญาตและไม่อนุญาตสถานบันเทิง แบบไม่จำกัด และยังขยายเวลาบริการถึงเช้าของวันใหม่นั้น ถ้าบททวนและวางมาตรการควบคุมให้ได้ กรรมการพิจารณาหลักสูตรเพศศึกษา (ถ้ามี) ธรรมเนียมไทยดี ๆ ควรรักษาไว้ให้ได้

ผู้นำศาสนาควรมีบทบาท เสียสละ ให้ความสำคัญสำนึกแก่ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนของชาติ การมีความรู้แต่ขาดศีลธรรมไม่ได้ประโยชน์และไม่ยั่งยืน ความรู้ต้องประกอบด้วยศีลธรรมและมีจริยธรรมที่ดีเท่านั้น ที่จะนำพาชีวิตและสังคมมนุษย์ให้รอดพ้นจากความชั่วและอาชญากรรมนานาชนิด ที่จะตามมา เราจะเสียพลเมืองเสียงบประมาณแผ่นดิน และเสียความมั่นคงของชาติเพราะความประมาทไม่ตัดไฟต้นลม ก่อนที่ปัญหาต่าง ๆ จะลุกลามมากขึ้น

ความคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับมติการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ปัญหายาเสพติดได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมหมุนเวียนด้านต่าง ๆ ตามมาได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาโสเภณี ซ่องโจร การพนัน ปัญหาการแพร่โรคเอดส์ หรือแม้แต่การก่อความไม่สงบ โดยผู้ติดยาเสพติดตกเป็นเครื่องมือของผู้มีอิทธิพลให้การร้าย ก่อวินาศกรรม โดยได้รับค่าจ้างเพียงเล็กน้อยก็ยอม

จากการรายงานสถานการณ์ยาเสพติดของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย ศอ.บต. ปรากฏว่า ปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดมีความรุนแรง ในปัจจุบัน คือ เฮโรอีน ซึ่งมีการใช้มากในกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา หญิงขายบริการ ผู้ใช้แรงงาน รongลงมา คือ กัญชา สารระเหย ยาบ้า และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สำหรับยาบ้ามีแนวโน้มทวีความรุนแรง และมาใช้แทนเฮโรอีนในที่สุด

สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า ปัญหายาเสพติดทำให้เกิดปัญหาสังคมระยะยาว ทำให้เกิดกลุ่ม วัยรุ่นก่ออาชญากรรม และเป็นเครื่องมือของโจรก่อการร้าย และกลุ่มอิทธิพลค้ายาเสพติด จ้างงานก่อเหตุร้ายโดยสอดทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและก่อวินาศกรรม ในเขตเมืองและชุมชนที่สำคัญปัญหาเสพติดยังเป็นเครื่องมือทำลายสังคม เป็นเรื่องสำคัญที่ทางราชการต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจโดยเร็ว (กองกรรมการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2542 : 55)

นอกจากนี้ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภากล่าว ภายหลังจากที่หารือกับ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ เกี่ยวกับสถานการณ์

ภาคใต้ว่า ข้อมูลค่อนข้างจะตรงกัน คือ ยังคงมีขบวนการก่อการร้ายบางส่วน โดยมีผู้บงการอยู่ในต่างประเทศ โดยอาศัยช่องว่างของผู้ติดยาเสพติด และผู้ว่างงานในพื้นที่ โดยให้ค่าจ้างรางวัลตอบแทน และอาศัยพื้นที่ของประเทศเพื่อนบ้านหลบหนีไป (ผู้จัดการ รายวัน, 6 มกราคม 2541 : หน้า 4)

สำหรับการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดนั้นวิธีการที่รวดเร็วและถูกต้องนั้น ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้กล่าวว่า ในเรื่องการป้องกันการปราบปรามตลอดจนการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดนั้นต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะทาง รวมทั้งการทำงานในรูปคณะกรรมการและกลุ่มในการทำงานนั้นอาจดีกว่าในระยะเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งเท่านั้น

ความพร้อมในการแก้ไขปัญหาโดยกลไกของรัฐ ทำให้ปัญหาเสพยาเสพติดมิได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะขาดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ และงบประมาณในการป้องกัน ปราบปรามมีน้อย หากกลไกของรัฐกลับมามีอำนาจเพื่ออำนวยความสะดวกต่อปัญหาเสพยาเสพติดนานาชนิด โดยเข้าไปมีส่วนร่วม ู้เห็นและ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ก็อยากที่จะจัดปัญหาดังกล่าวได้ทั้งนี้ รวมถึงปัญหาการกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วย งานหนึ่งเป็นศูนย์กลางประสานการปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องด้วย (กองกรรมาธิการ สำนักเลขาธิการวุฒิสภา, 2542 : 60)

อีกแนวทางหนึ่ง ควรเปิดโอกาสให้องค์กรศาสนา องค์กรพัฒนาภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ โรงเรียน สถานศึกษา ประชาชนทั้งไทยพุทธ – ไทยมุสลิม เข้ามารับในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบำบัดรักษาเสพยาเสพติดให้มากขึ้น โดยสนับสนุนแนวทางของบ้านคารุลอิมาน¹ ซึ่งรับช่วงผู้ที่ผ่านการถอนฝิ่นมาฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือที่บ้านปากน้ำในศูนย์บำบัดรักษาเสพยาเสพติด ของจังหวัดปัตตานี ซึ่งบำบัดรักษาโดยใช้หลักศาสนาทำการสาธารณสุข ตั้งแต่ขั้นถอนฝิ่นยา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฝึกอาชีพ (เดลินิวส์, 29 สิงหาคม 2541 : หน้า 5)

ควรจัดให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงโทษและพิษภัยจากยาเสพติดอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในสถานศึกษา ในชุมชนในสถานประกอบการ และชุมชนให้จัดตั้งอาสาสมัครชุมชนต่อต้านยาเสพติดโดยเร่งรัดการณรงค์ในพื้นที่ที่มีแพร่ระบาดรุนแรงก่อนเป็นลำดับแรก รวมถึงการเพิ่มการผลิตวิทยากรสื่อทางวิชาการในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด (กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2542 : 65)

การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพนับว่าเป็นอีกบทบาทที่ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้พยายามทุกสิ่งทุกอย่างในกระบวนการแก้ปัญหายาเสพติดซึ่งมีหลักอยู่ 3 ประการ คือการป้องกัน และการบำบัดฟื้นฟู ดังนั้นท่านจึงมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหายาให้กับสังคมมุสลิมที่เน่าเปะ มกมุนอยู่กับยาเสพติด ซึ่งบางคนเมื่อติดยาเสพติดต้องการที่จะกลับเนื้อกลับตัว เพราะทุกคนที่ติดยาเสพติดเชื่อว่า

¹ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (บ้านคารุลอิมาน) ตั้งอยู่ที่ บ้านนุเกะละ หมู่ที่ 6 ตำบล บุดี อำเภอ เมือง จังหวัด ยะลา บริหารงานโดย ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์

ด้วยความสมัครใจ บางคนติดเพราะถูกชักจูง ถูกหลอก หรือถูกบังคับ แต่เมื่อต้องการกลับเนื้อกลับตัว ต้องการฟื้นฟู แต่ไม่มีสถานที่ที่รองรับ จำเป็นต้องบำบัดในสถานที่ที่เหมาะสม เช่นในวัดหรือในคุก เรือนจำ เป็นต้น ทำให้มีอุปสรรคกับชีวิตความเป็นจริงของมุสลิม ด้วยเหตุนี้ ดร. โมห์หมัด อับดุลกาเดร์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญว่าจำเป็นต้องเตรียมสถานที่ ให้กับบรรดาผู้ป่วยเหล่านั้น จึงได้ปรึกษารื้อกับผู้บริหารบ้านเมืองโดยเฉพาะท่านชูชาติ พูลศิริ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาในสมัยนั้น ได้มีการประชุมชาวบ้านใน ตำบลบุดี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยขออนุมัติใช้สถานที่ บ้านพักตำรวจ หน่วยปฏิบัติการพิเศษ ที่ได้ทิ้งร้างไว้ ดังที่อาจารย์สุพร แหะเหลฮีหมิน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“สถานที่แห่งนี้มีถึง 50 กว่าไร่ เหมาะสำหรับที่ทำการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด สามารถจะเน้นให้ผู้ป่วยได้ฝึกทักษะ การเรียนรู้ด้านการอาชีพ การเกษตรและฝีมือต่าง ๆ เช่น ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ตัดเย็บ ช่างต่างๆ พร้อมกับสถานที่เล่นกีฬา และที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องมียุทธศาสตร์และมัสยิดเพื่อทำการละหมาด” (สุพร แหะเหลฮีหมิน.สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2546)

หลังจากที่ทางภาครัฐได้อนุมัติสถานที่ดังกล่าวก็ได้มีการก่อตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดขึ้น เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2538 โดยมีผู้ป่วยได้เข้าทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูมาตลอด หลายพันคน จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ศูนย์ดังกล่าวก็ยังดำเนินการอย่างปกติ

1.2 ปัญหาความยากจน

ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานะค่อนข้างยากจน ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ประชาชนกับการประกอบอาชีพมักจะเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ ทำสวน ยางพารา ทำสวนมะพร้าว ทำสวนผลไม้ต่างๆ ทำไร่ ทำนา และทำประมงตามแนวชายฝั่ง นอกจากนั้นแล้ว ยังประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขายในรูปแบบของขายปลีกเล็กๆ น้อยๆ ส่งผลทำให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรในภูมิภาคนี้ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับในระดับภาคและทั้งประเทศ ซึ่งจะมีรายได้ประมาณ 12,000 ถึง 17,000 บาทต่อคนต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2529 : 102 และ 144)

สืบเนื่องจากผลทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสินค้าทางการเกษตร ดังที่กล่าวมาแล้วประกอบกับความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง ยังคงเป็นประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ แม้ว่าโดยสภาพข้อเท็จจริงแล้วสถานการณ์โดยทั่วไปจะอยู่ในวิสัยทัศน์ที่ฝ่ายปกครองและความมั่นคงจะควบคุมไว้ได้ในระดับปกติ ในทางกลับกันกระแสข่าวที่ปรากฏทางสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องว่าสถานการณ์ยังคงมีความรุนแรงอยู่ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อข่มขู่เรียกค่าคุ้มครองหรือเพื่อวางผลทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ตลอดจนถึงการแบ่งแยกดินแดน

อีกประเด็นหนึ่งที่ยังมีปัญหาคือการทำมาหากินและการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าในเชิงปริมาณภูมิภาคนี้อาจมีความสมบูรณ์กว่าภูมิภาคอื่นก็ตาม แต่ปัจจุบันนี้มีปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติระหว่างภาคเศรษฐกิจ ได้แก่ การแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติระหว่างภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การบริการ การขยายตัวของนาุ้ง ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันมาช้านาน การประมงเชิงพาณิชย์ที่ใช้เครื่องมือขนาดใหญ่ทำลายระบบนิเวศน์ชายฝั่ง ขัดแย้งกับผู้ประกอบอาชีพประมงขนาดเล็ก (กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 2542 : 49)

ในเรื่องรายได้ของประชากรชาวไทยมุสลิม โมห์มัด อับดุลกาเดร์ (2530 : 2-3) ได้กล่าวว่า ในหนังสือ “การจัดการการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้” ว่า การสำรวจความยากจนในภาคใต้นั้นเขาสำรวจกันอย่างไร? เขามีการสำรวจรายได้ของผลผลิตข้าวอย่างเดียว จากจำนวน 27 อำเภอในจังหวัดปัตตานี นครศรีธรรมราช สงขลา สตูล และพัทลุง ในที่ดินจำนวน 10 ไร่ผลิตข้าวได้เพียงไร่ละ 20 ถัง ในขณะที่ภาคอื่นผลิตข้าวในเนื้อที่เท่ากันได้ถึง 108 ถัง อย่างนี้แน่นอนต้องน้อยอยู่แล้ว เพราะภาคใต้โดยเฉพาะในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือว่าการทำนาเป็นอาชีพเสริมมีการพัฒนาน้อย เพราะยังงั้นก็ไม่พอกิน ประชาชนทำนาเฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น คือทำอย่างอื่นไม่ได้ หมกฤดูฝนแล้วจะมุ่งทำสวนผลไม้ มุ่งกรีดยาง ทำสวนยาวหรือทำประมง ประชาชนในสี่จังหวัดประกอบอาชีพได้ทั้งสองฤดู มีอาชีพมากมายและแน่นอนการไม่ทราบความเป็นมาและการแปลข้อมูลที่ไม่ถูกทำให้ความเข้าใจของคนทั่วไป ตลอดจนแนวคิดทางการพัฒนาที่จะผิดพลาดไปด้วย ความจริงแล้วทางภาคใต้ส่วนใหญ่ควรจะมุ่งทำสวนผลไม้ยืนต้น เพราะไม่ยืนต้นให้รายได้กำไรกว่าทุ่มเทในการทำนา”

ท่านได้กล่าวเพิ่มอีกว่า “รายได้จากภาคเกษตรกรรม 1,618.26 ล้านบาท เป็นส่วนของยาง 1,052.00 ล้านบาท นับว่าเป็นส่วนที่มากที่สุด ทั้ง ๆ ที่มียางพันธุ์ใหม่เพียง 30 กว่าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น อีกเกือบ 70 เปอร์เซ็นต์ ยังเป็นยางพันธุ์เก่า ยางพันธุ์ใหม่จะให้น้ำยางประมาณ 3-5 เท่าของยางพันธุ์เก่า ใช้เวลาปลูกเพียง 7 ปีเท่านั้น

ฉะนั้น จังหวัดยะลาจะมีรายได้จากยางอย่างเดียว 3, 863 ล้านบาท ถ้าปลูกยางพันธุ์ใหม่หมด ใช้เวลาเพียง 7 ปีเท่านั้น ดีกว่าการส่งเสริมด้านอื่น ๆ อีกทั้งมีส่วนดีเพียงสร้างความหลากหลายทางอาชีพเท่านั้น แต่ไม่มีทางที่จะเพิ่มรายได้เป็นพันล้านบาทในระยะเวลาในสั้นคือ เพียง 7-8 ปี นับถึงวันนี้เราขาดทุนปีละหลายพันล้านบาทเพราะส่งเสริมปลูกยางพันธุ์ใหม่เข้ามา ในหลายปีที่ผ่านมา ทางรัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้มีการปลูกยางพันธุ์ใหม่จนเขาทำให้สามารถ ที่จะได้รับผลผลิตอย่างดีงามในปัจจุบัน

โมห์มัด อับดุลกาเดร์ (2530 : 141-143) ได้เขียนในหนังสือ “การจัดการการศึกษาและการพัฒนาภาคใต้” ว่า การพิจารณาเรื่องเศรษฐกิจน่าจะเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

1. สภาพที่มาของรายได้ในสังคมหนึ่งๆ
2. ความแตกต่างของเวลาทำงานในแต่ละอาชีพ
3. การกระจายความร่ำรวย
4. สิ่งชี้สภาพทางเศรษฐกิจ
5. ข้อเท็จจริงในการเก็บสถิติ

เพราะต้องการชี้ให้เห็นว่า การรายงานแบบมักง่าย ขาดความรู้ขาดความรับผิดชอบ เกิดการคลาดเคลื่อน แล้วนำเสนอต่อมวลชนทั่วไปซึ่งทำให้คนหลงผิด เชื่อคนรายงานที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย ก่อให้เกิดความรู้สึกและทัศนคติต่อคนไทยที่ไม่ดีต่อคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และอาจทำให้หน่วยราชการคิดวางแผนแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้องด้วย ปัญหาที่จะบานปลายไม่รู้จบ

1.3 ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย

จากการศึกษาข้อเท็จจริงพบว่า ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังมีการถ่ายทอดความเข้าใจผิดเรื่องของจังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอด ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความปลอดภัยของประชาชน เพราะจากอดีตที่ผ่านมาประชาชนไม่ใช่ผู้ก่อปัญหาแต่ต้องเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างกลไกของรัฐและกลุ่มโจรผู้ไม่หวังดีต่อประเทศชาติ ปัญหาความไม่สงบจึงมีลักษณะเป็นวัฏจักร ซึ่งเกิดจากสาเหตุใหญ่ ๆ อยู่สองสามประการ เช่น

1. ความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งมีที่มาจากหลายสาเหตุคือ ความรู้สึกของผู้อยู่ได้ปกครองกับผู้ปกครองซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่ฝังลึกอยู่ในใจมาจากอดีตว่า ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐเพราะในอดีตมีนโยบายที่ไม่สอดคล้องต่อสถานการณ์สังคมและประชาชนในพื้นที่นี้ สร้างความรู้สึกไม่ศรัทธาและไม่ไว้วางใจในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่บางคน ทำให้ประชาชนไม่กล้าให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการแก้ปัญหา ทำให้การรักษาความสงบทำไม่ได้ผล

2. การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นผสมผสานกับความต้องการของเจ้าหน้าที่บางคนในการแสวงหาผลประโยชน์ การสร้างสถานการณ์ของเจ้าหน้าที่บางคนที่มุ่งแสวงหาอำนาจอิทธิพลและผลประโยชน์จนเกิดเป็นปัญหาทั่วโลกของรัฐ โดยมีการทำงานเป็นเครือข่ายกับผู้ที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นตลอดจนผู้ติดยาเสพติดที่ถูกว่าจ้างในการทำงาน

3. การได้ข้อมูลที่ดีพลาดจากการศึกษาพบว่าสื่อต่างๆ และข้อมูลที่ได้จากผู้บรรยายก็ดี ผู้เขียนก็ดี ส่วนมากจะได้รับข้อมูลที่มีการคาดเคลื่อนอยู่เป็นประจำ ดังที่โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ (2530 : 189) ได้กล่าวในหนังสือการจัดการศึกษาและพัฒนาภาคใต้ว่า“ผู้บรรยายสรุปส่วนใหญ่ก็เป็นข้าราชการจากส่วน กลางที่สภาพเหมือนกับผู้ฟัง แต่เพิ่งถูกย้ายไปประจำในพื้นที่เท่านั้น ผู้ใหญ่บางคนในบางโอกาส ต้องรักษาผลประโยชน์ของตนและของหมู่คณะ จึงพยายามพูดให้เหมือนๆ กับ

คนอื่นที่ปฏิบัติมาแล้ว ในเรื่องของ ขจก. จคม. และโจรอื่นๆ รวมถึงชาวมุสลิมในพื้นที่ซึ่งผมเอง เคยได้ฟังด้วยตนเองมาหลายครั้ง” เช่น ผู้บรรยายจะพูดว่า ยางตกดำทำให้ :

“ชาวมุสลิมยากจนจึงเป็น ขจก.”

“ชาวมุสลิมไม่นิยมเรียนภาษาไทย”

“ชาวมุสลิมไม่ยอมพูดภาษาไทย”

“ชาวมุสลิมเข้าใจศาสนาไม่ถูกต้อง”

“ชาวมุสลิมสอนศาสนาก็บิดเบือนความจริง”

“ปอเนาะเป็นที่ช่องสุ่มของโจรก่อการร้าย”

“ชาวมุสลิมมีประเพณีประหลาดมีเมียได้ 4 คน แต่งงานอายุน้อย” และอื่น ๆ

เหล่านี้ถูกถ่ายทอดจากผู้บรรยายข้าราชการในจังหวัดหลายจังหวัดและติดต่อตลอดมาเป็นสิบๆ ปี จนถึงปัจจุบัน ทำให้การดำเนินการ การแก้ไขและการพัฒนาจังหวัดชาแดนภาคใต้ยากที่จะกระทำได้และไม่มีผลดีต่อภาครัฐและประชาชน

4. การก่อการร้าย จากเหตุผลที่ได้กล่าวมานำไปสู่ความอคติที่มีต่อรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของกลุ่มโจรมิถาฮิด และกลุ่มหาผลประโยชน์มากกว่าเป็นการกระทำของโจรแบ่งแยกดินแดนแต่ทางราชการยังต้องติดตามความเคลื่อนไหวของโจรก่อการร้ายในลักษณะนี้ เพราะในปัจจุบันกลุ่มโจรจะมุ่งแสวงหาผลประโยชน์และอำนาจเป็นหลักมากกว่ามุ่งแบ่งแยกดินแดน (กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2542 : 4)

2. ด้านการศึกษา

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้รับการศึกษาครั้งแรกที่บ้านของตนเอง บิดาของท่านนับเป็นบรมครูคนแรกที่ได้ให้วิชาแก่ท่าน วิชาแรกที่เรียนคือ วิชาพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ตามด้วยวิชาภาษามลายู ยาวี ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของคนมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือปฏิบัติมา บิดาของท่านเป็นผู้หนึ่งในหมู่บ้านที่ผู้คนในหมู่บ้านให้เกียรติ เพราะท่านได้ช่วยสอนอ่านอัลกุรอาน และบางครั้งก็เป็นผู้นำละหมาดรวมในบางโอกาสให้กับชุมชนในหมู่บ้าน ท่านจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เพราะท่านเข้าใจว่าการศึกษาคือพื้นฐานหลักของการพัฒนาสังคมมนุษย์ในทุกด้าน ๆ ทั้งทางด้านสังคม ทางด้านการเมืองการปกครอง การศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นขององค์ประกอบในหลายๆ ด้าน เช่น ทำให้มนุษย์มีสติปัญญา สามารถแยกแยะ ความดีความชั่ว เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของตนเอง จากจุดเริ่มต้นด้วยการศึกษานี้เอง ทำให้ไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น

2.1 ความสำคัญทางด้านการศึกษา

อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมากซึ่งจะเห็นได้จากหลักฐานขอพรจากพระเจ้าท่านนบีมุฮัมมัดเองนั้น ท่านได้ขอให้พระองค์ โปรดเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ ๆ ในพระมหาคัมภีร์อัล

กูรอานได้เน้นหนัก และสั่งสอนให้ผู้ที่ถือศาสนาอิสลามจงใช้สติปัญญาในการศึกษาหาความรู้ให้มาก ด้วยเหตุผล บิดาของ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ จึงพยายามส่งบุตรของท่านได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูง ๆ

จากประสบการณ์และความรู้ด้านการศึกษาของ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ นับว่าท่านได้ร่ำเรียนมาเกือบทุกสาขาวิชา จากสถาบันปอเนาะ สถาบันศึกษาในเมืองไทย และสถาบันศึกษาภาษามลายู ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษในต่างประเทศ จึงทำให้ท่านเป็นบุคคลที่เทียบด้วยความรู้ และแนวคิดต่าง ๆ ในเชิงพัฒนามากมาย คุณให้ประโยชน์กับสังคมทั้งทางการยอมรับและให้เกียรติคนหนึ่ง หรืออาจจะกล่าวได้ว่า “ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ เป็นดอกเตอร์คนแรกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สามารถใช้ภาษาไทยมลายู อาหรับ อังกฤษ ได้อย่างแม่นยำคนหนึ่งก็ว่าได้” (มานิต จารรงค์. สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2547)

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้รับอิทธิพลการศึกษามากมายทำให้ท่านยอมรับว่า การศึกษานั้นย่อมที่จะทำให้ผู้มีวิชาแตกต่างไปจากผู้ที่ไม่รู้วิชาความรู้อย่างชัดเจนดังที่ระบุไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานซูเราะฮ์ อัชชูมร์ आयัตที่ 9 กล่าวว่

{ فَلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ }

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) บรรดาผู้รู้ และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ ?” แน่แน่นอนที่สุด จะไม่เท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นด้านการยอมรับของสังคม โอกาสในการประกอบอาชีพ สถานภาพการเป็นอยู่ ในสังคมและที่สำคัญกว่านั้นคือจะเป็นที่ยอมรับของอัลลอฮ์

ดังนั้นท่านจึงพยายามอย่างสุดความสามารถที่จะให้สังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการศึกษามีอาชีพมีการพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ โดยท่านนำตัวท่านเองเป็นแบบอย่างพร้อมทั้งบทบาทและแนวคิดต่าง ๆ ในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่ง และหลังจากที่ท่านเกษียณอายุราชการด้วย (มานิต จารรงค์ (สัมภาษณ์), 20 กุมภาพันธ์ 2547)

โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ เป็นชาวไทยมุสลิมคนหนึ่งในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้ร่ำเรียนถึงระดับปริญญาเอก เพราะความในใจลึก ๆ ของท่านแล้ว คือ ต้องการที่จะพัฒนาตนเอง และ

สังคมชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างทอ้งแท้ ดังคำกล่าวของท่าน (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530: 208) ในหนังสือ “การจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้” ว่า “วันนี้และวันพรุ่งนี้เราจะต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงขึ้นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความใฝ่ฝันในระดับอันสูงทรงมีความสามารถที่จะประสานและผสมผสานกิจกรรมต่างๆ และสามารถตัดสินใจได้อย่างดีด้วยทรัพยากรมนุษย์ท่านนั้นที่เป็นตัวแปร อันสำคัญของคุณภาพ และความรวดเร็วในการพัฒนา”

โครงการแรกที่ท่านทำสำเร็จ คือ โครงการประชาสัมพันธ์ท่านได้ออกอากาศเผยแพร่ทางวิทยุ มทบ.5 ปัตตานี ปชส.ยะลา และโทรทัศน์ช่อง 10 หาดใหญ่ ได้ริเริ่มสอนภาษาไทยทางวิทยุกรป.กลาง จังหวัดนราธิวาส สำหรับการเรียนการสอน พุคภาษาไทยทางวิทยุ นับเป็นผลงานและบทบาทที่สำคัญ มากเพราะได้รับการต้อนรับจากพี่น้องประชาชน ทั้ง 3 จังหวัด ปัตตานี ยะลา และมีวิทยุ การเรียนพุกภาษาไทยทางวิทยุ นั้นไม่ใช่การเรียนในรูปแบบการฟังอย่างเดียว แต่จะมีการถามตอบ สนทนาเบื้องต้น มีระยะเวลาเรียนประมาณ 224 ชั่วโมง ผู้เรียนจะต้องเรียนไม่น้อยกว่า 125 ชั่วโมง และมีสิทธิรับประกาศนียบัตรการพุกภาษาไทยด้วย จึงมีผู้สนใจเรียนกันมาก (มานิต จารงศ์ สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2547)

โมหัมมัด อับดุลการเคร์ (2520 : 84) ได้กล่าวในหนังสือการจัดการศึกษาและแนวการพัฒนาภาคใต้ว่า “ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยะลา เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2521 เวลา 17.00 น. ด้วยขนาดความถี่ 980 กิโลเฮิร์ต ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดยะลา ท่านพยายามเสนอแนวคิดนี้จนคณะกรรมการศึกษานอกโรงเรียนยอมรับ เพราะรายการสอนพุกภาษาไทยทางวิทยุ นั้นมุ่งไปสู่ประชาชนที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และพุกภาษาไทยไม่ได้ด้วย ส่วนใหญ่อยู่นอกเมืองห่างไกล และประกอบอาชีพทางเกษตร ซึ่งยากต่อการเขียนจดหมายไปถึงผู้จัดรายการสองหรือสามเท่า เทียบกับรายการที่ออกไปสู่ผู้ฟังที่อ่านออกเขียนได้ และมีพื้นฐานการศึกษาดี ในปีแรกผู้จัดรายการสอนพุกภาษาไทย ทางวิทยุแก่ผู้ที่พุกภาษาไทยไม่ได้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับจดหมายซึ่งผู้ฟังต้องขอร้องให้เพื่อนช่วยเขียนถึง 200 ฉบับ เช่นตัวอย่าง “ ผมติดตามรายการสอนพุกภาษาไทยทางวิทยุเป็นประจำไม่เคยขาดเลย ชาวบ้านคูงมาแฉ เป็นเครื่องรับแทนทุกบ้าน เวลา 17.00น. คนชรา รู้นิดหน่อย เคียนี่พุกเก่งแล้ว ชาวบ้านคูงมาแฉรู้ว่าสอนดีมาก ขอฟังเพลงลูกทุ่ง เพลงรักดีคนเดียว อย่างนี้คงเท่ากับมีผู้ฟังถึงสี่ห้าแสนคนแล้ว และสิ่งที่เป็นจริงเมื่อคณะศึกษานิเทศก์ได้ทำการสำรวจผู้นำในจังหวัดต่าง ๆ เมื่อ ปี พ.ศ. 2526 ได้รายงาน ว่า ในจังหวัดยะลา มีผู้ฟังประมาณ 80 % จังหวัดปัตตานี 49 % จังหวัดนราธิวาส 52 % จังหวัดสตูล 20 % และจังหวัดสงขลาอีกจำนวนหนึ่ง หรือประมาณ 550,000 คน นับว่าเป็นผลงานที่สำเร็จและได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี

ประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เมื่อทางการต้องการที่จะพัฒนาวิธีการปฏิบัติทางการเกษตรจากแบบเก่าให้เป็นแบบใหม่นั้น เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนมาก การส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติทางการเกษตรจากแบบเก่าให้เป็นแบบทันสมัยนั้น ต้องเป็นความพยายามที่ไม่จำกัดเวลา พร้อมกับพิจารณาปัญหาด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และเทคโนโลยี ทรัพยากรในพื้นที่ โอกาสการศึกษา ตลอดจนความมุ่งหวังของเกษตรกรประกอบอย่างเฉลียวฉลาด และแนบเนียนด้วย

ที่สำคัญไปกว่านั้นก็คือ หัวใจของความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ จะต้องมาจากปริมาณของการศึกษาของชาวนา ชาวสวน และผู้นำชนบท การศึกษาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่ง

การศึกษาที่สามารถส่งเสริม และมีความสัมพันธ์ที่จะจูงใจชาวนา ชาวสวน และผู้นำไปสู่การปฏิบัติจริง (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530 : 17)

2.2 การบริหารการจัดการศึกษานอกระบบ

โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ (2530: 18) ได้กล่าวว่า “กระบวนการหรือวิธีการของการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น มุ่งช่วยผู้ใหญ่และเยาวชนให้เรียนรู้วิธีเรียนรู้ให้มีความสามารถ และทักษะในการแก้ปัญหาเสริมสร้างให้มีใจกว้างที่จะรับความคิดใหม่ สามารถแยกข้อเท็จจริงกับความคิด สัมผัสใจ และยินดีที่จะทบทวนค่านิยมเก่า ๆ อย่างมีเหตุผล เลือกวิธีแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ มีความคิดริเริ่ม และกล้าตัดสินใจ มีแรงที่จะนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งมีความมั่นใจในการทำงาน และในที่สุดเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ เริ่มเขาไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการศึกษานอกโรงเรียนอย่างเต็มรูปแบบ พอคิดกับทางกระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการที่จะแก้ไขและปรับปรุงวัตถุประสงค์การศึกษาผู้ใหญ่ให้กว้างขวางกว่าเดิม คือ จัดโครงการเผยแพร่ความรู้สิทธิและหน้าที่พลเมือง ได้ริเริ่มโครงการใหญ่โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดให้มีรถบริการโสตทัศนศึกษาเคลื่อนที่ และมีสำนักงานเรียกว่าหน่วยการศึกษาประชาชนประจำจังหวัด มีหัวหน้าหน่วยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานภายใต้การควบคุมของศึกษาธิการจังหวัด แต่เนื่องจากประเทศไทยยังขาดผู้ที่ได้รับการศึกษา การฝึกอบรมทางการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรง การบริหารงานก็อาศัยผู้มีประสบการณ์ทางการบริการศึกษาของเด็กในระบบทำให้มีอุปสรรคในการทำงานพร้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่สภาพพิเศษที่นอกเหนือจากพื้นที่อื่นคือสภาพที่แตก ต่างกว่าสังคมศาสตร์ คือ แตกต่างทางศาสนา ค่านิยม ภาษาพูด และระบบชีวิตประจำวัน แต่จังหวัดยะลานั้นนับว่าโชคดีไปที่ผู้บริหาร เป็นคนในพื้นที่รู้และเข้าใจสภาพพิเศษดังกล่าวจึงทำให้การบริหาร งานคล่องตัวกว่าที่อื่นและตัวผู้บริหารเองก็เป็นผู้บริหารที่มีความรู้เฉพาะทางคือ ดร. โมหัมมัด อับดุลกาเดร์

เมื่อกลางปี พ.ศ.2519 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งศูนย์การศึกษาประชาชน (การศึกษานอกโรงเรียน) จังหวัดยะลา และประมาณกลางปีงบประมาณ พ.ศ. 2520 กรมสามัญศึกษาได้ส่งให้นายโมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียน ประจำภาคเหนือและภาคใต้ ไปรักษาการในตำแหน่งหัวหน้าศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัดยะลา งานสำคัญที่ ดร. โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้นำเสนอข้อคิดเพื่อเสริมสร้างคุณภาพในการให้การศึกษาและให้การอบรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยเฉพาะในแวดวงสังคมการศึกษา คือ สูตร เอ็ม. 44 ท่านได้กล่าวว่า ในหลังสี่อการรายงานผล ปี 2523 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยะลา ว่า

เอ็ม. 44 หมายถึง หลัก 4 ประการ

จาก 4 สมมุติฐาน

สมมุติฐานข้อที่ 1. ผู้เข้าร่วม (การศึกษาหรือการอบรม) จะนำความรู้ไปใช้ หากจัดการเรียนรู้ให้ได้ สักส่วนที่ถูกต้อง

2. สักส่วนที่จำเป็น คือ ความรู้, ความเข้าใจ, ทักษะ, และทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน
3. ทัศนคติที่ดี จะเกิดเมื่อผู้เข้าร่วมในการวางแผน, การจัดการเรียนรู้, การจัดสิ่งแวดล้อม และการจัดกิจกรรมมนุษย์สัมพันธ์
4. กิจกรรมมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ต้องง่าย ๆ ไม่ขัดต่อค่านิยม, ใช้ระยะเวลาไม่มาก, ทุกคนมีโอกาสร่วมและจัดอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะ ๆ

หลัก 4 ประการ

ประการที่ 1 หลักการวางแผนในการให้การศึกษา การอบรม

- 1.1 การเข้าถึงผู้นำ ผู้นำระดับประเทศ, ระดับผู้มีตำแหน่ง, ระดับผู้มีชื่อเสียง, ระดับผู้ ขยันทำงาน
- 1.2 การประสานงาน ประสานขั้นความคิด, ขั้นวางแผน, ขั้นดำเนินงาน, และขั้น ประเมินผล
- 1.3 การประชาสัมพันธ์ ด้วยการใช้ลมปาก, การใช้สื่อมวลชน, การใช้สิ่งพิมพ์, การจัดกิจกรรมพิเศษ
- 1.4 การจัดหาวิทยากร, ผู้เข้าร่วม, สถานที่, และอุปกรณ์

ประการที่ 2 หลักการเตรียมการ

- 2.1 การแบ่งงาน การเข้าถึงผู้นำ, การประสานงาน, การประชาสัมพันธ์, การจัดหา
- 2.2 การสำรวจ สภาพที่เป็นอยู่, สภาพที่จะให้เป็นไป, วิเคราะห์และสรุป
- 2.3 การสร้างวัตถุประสงค์ จะให้รู้อะไร? จะให้เข้าใจอย่างไร? จะให้ได้แค่ไหน? และจะให้ทำจริงเมื่อไร?
- 2.4 การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ การสร้างความเป็นมิตร, เรียนจากง่ายไปหายาก, การมีส่วนร่วมและเห็นผล

ประการที่ 3 หลักการสร้างเปลี่ยนแปลง – การเรียนรู้

- 3.1 การที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้ – ให้รู้ ใช้วิธี บอกให้รู้, เล่าให้ฟัง, กำหนดให้อ่าน, หรือให้ดู สักส่วนประมาณ 20 %
- 3.2 การที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงจากไม่เข้าใจ – ให้เข้าใจ อธิบาย, บรรยาย, กำหนดให้ค้นคว้า, หรือให้ดูตัวอย่าง สักส่วนประมาณ 20 %

3.3 การที่สร้างการเปลี่ยนแปลงจากทำไม่เป็น – ให้เป็นใช้วิธี สาริต, ให้ทดลอง, ให้วิจารณ์, และให้ฝึกฝน สัดส่วนประมาณ 30 %

3.4 การที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงจากไม่ชอบ – ให้ชอบ ใช้วิธี ทดลอง, ฝึกฝน, อภิปรายอย่างอิสระ, หรือให้คำปรึกษา สัดส่วนประมาณ 30 %

ประการที่ 4 หลักการศึกษา คือการต่อเนื่องและมีลำดับของการเรียนรู้

4.1 การต่อเนื่องของเนื้อหา

4.2 การต่อเนื่องของทักษะ

4.3 การต่อเนื่องของความคิด และ

4.4 การจัดอย่างมีลำดับ

ส่วนอีกงานหนึ่งที่ได้รับการยอมรับมาก ๆ คือ โครงการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ จังหวัดยะลา ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้กล่าวในหนังสือว่า “เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีศึกษาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ที่เมือง เตหะราน ประเทศสาธารณรัฐอิสลาม อิหร่าน จากการประชุมคราวนั้น ได้พูดเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่แบบ (Functional Literacy) เป็นภาษาไทยว่า “การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ” วิธีการสอนเน้นหนักวิธีการฝึกความคิดอย่างรอบคอบส่งเสริมการศึกษา แห่งวิชา อันเป็นการฝึกให้รู้จักการเรียนด้วยตนเองแล้วทำความคิดใหม่ๆ เหล่านี้มาปรับปรุง การดำเนินชีวิตประจำวัน และเผยแพร่ไปสู่ชุมชนทั้งหมดด้วย ส่วนการอ่านเขียนนั้นเป็นผลที่ตามมา ทั้งนี้ โคนหลักการและเหตุผลว่ามนุษย์เราในทุกระดับสังคมและตั้งแต่โบราณกาลมาแล้ว ได้เรียนรู้อะไรต่าง ๆ จากการคุยกันและสนทนากัน การถ่ายทอดความรู้และเหตุการณ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็ผ่านการบอกเล่าและคุยกัน วิธีนี้ยังมีและเป็นที่ยอมรับมาเท่าทุกวันนี้ (รายงานผลงานปี 2523 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดยะลา, 2524 : 126)

อารีเฟน อับดุลกาเดร์ ได้ให้ข้อมูลว่า

“การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ เป็นกรรมวิธีใหม่ทางการศึกษาที่จะช่วยฝึกฝนวิธีคิดอย่างรอบคอบ ซึ่ง ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้พยายามปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและหลักสูตรให้เข้ากับสภาพการทำงานและอาชีพของผู้เรียน โดยจัดหัวข้อและให้นักศึกษาอภิปราย เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาสาเหตุและวิธีแก้ของปัญหาในชีวิตประจำวัน ตลอดจนถึงการสร้างความคิดและทัศนคติใหม่ๆ ว่า เป็นการเรียนรู้ให้รู้จักวิธีเรียนด้วยตนเองต่อไปด้วย นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้สามารถอ่าน เขียน และพูดภาษาไทยได้ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับบุคคลและนโยบายของชาติที่จะช่วยให้คนไทยพูดภาษาไทยและอ่านเขียนภาษาไทยได้ นับว่าความพยายามดังกล่าวของ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดี” (อารีเฟน อับดุลกาเดร์.สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2547)

อีกบทบาทหนึ่งที่ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้พยายามสร้างขึ้นมาด้วยจิตใจอย่างแรงกล้าเป็นสาธารณสถานใหม่ที่เกิดขึ้น และเห็นได้เกือบทุกหมู่บ้าน ซึ่งห่างไกลออกไป ท้องที่ทุรกันดารก็ยังมีสาธารณสถานแห่งนี้ คือมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ท่านได้พยายามชี้แจงถึงความสำคัญของการมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านให้ชาวบ้านเห็นถึงความสำคัญจนเกิดความศรัทธา สละแรงกายและแรงทรัพย์เพื่อเป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์ เป็นการป้องกันการลืมนั่งสือจากที่รัฐลงทุนด้านประถมศึกษาอย่างมหาศาล และป้องกันผู้ที่เรียนการศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จไปแล้วนั้นมิให้ลืมนั่งสือด้วย สร้างนิสัยรักการอ่าน เพื่อให้รู้ข้อมูล, ข่าวสาร และเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นการเพิ่มพูนความรู้และมีโอกาสถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนบ้าน ตลอดจนเป็นที่พักผ่อน เป็นที่กระทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การประชุมประชาชน, เรียกกลุ่มสนใจ ตลอดจนเป็นที่รับหนังสือ และเอกสารเผยแพร่ของกรม ของกระทรวงต่าง ๆ ที่ประสงค์จะให้ถึงชาวบ้าน แต่ไม่มีที่ ไม่มีเจ้าหน้าที่ ก็ไปตั้งให้ชาวบ้านอ่าน จนเป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านได้ และอาจจะเป็นศูนย์กระจายข่าวของหมู่บ้านด้วย (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดยะลา, 2527 : 92)

ส่วนการให้ความสำคัญแก่ภาษานั้นว่าเป็นบทบาทหนึ่งที่ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้พยายามทุกวิถีทางจะให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคได้รู้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษา เพราะรู้เพียงภาษาเดียวนั้นท่านกล่าวในหนังสือ “การจัดการศึกษาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ว่า มีโลกทัศน์แคบเหมือนกับวิถุที่มีช่องเปิดรับเพียงช่องเดียว ไม่สามารถที่จะรับรู้ข่าวสาร สาระความรู้ต่าง ๆ อีกมากมาย ฉะนั้นการศึกษาที่กำหนด สารัตถะแคบๆ ตายตัวนั้นอาจจะต้องล้มลุก กุมคาม และไม่มีประโยชน์แก่ใครเลย เพราะในขณะนั้นวิชาการได้ค้นพบ มีหลักฐานยืนยันได้แล้วว่าเด็กที่สามารถใช้มากกว่าหนึ่งภาษา ในอายุ 13 ขวบนั้นจะสามารถเรียนรู้ลักษณะการแก้ปัญหา และสามารถปรับตัวได้มากกว่าผู้ที่รู้เพียงภาษาเดียว การจัดการการศึกษาที่คงภาษาแม่แก่กลุ่มชนที่ไม่ใช้ภาษาของชาตินั้น ขึ้นต้นๆ จะช่วยให้เกิดความรู้สึกลมผสมผสานระหว่างกลุ่มชนในชาติด้วยน้ำใจของการเคารพซึ่งกันและกันสูง (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530 : 92)

การให้เรียนรู้สองภาษานั้นเป็นการสร้างโอกาสให้เกิดความพยายามผสมและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในบรรยากาศที่ให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกันและสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย การที่ประชากรพูดได้หลายภาษามีใช้ขนวนการแบ่งแยก เช่น สิงคโปร์ สวิตเซอร์แลนด์ และอีกหลายประเทศในโลกนี้ เขาจะอยู่กันอย่างสันติสุขมาตลอด

งานและบทบาททั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น นับเป็นภารกิจในช่วงที่ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ รับผิดชอบในตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ส่วนแนวทางในอนาคตศูนย์ฯ จะดำเนินตามนโยบายของรัฐ ดังโอวาทของ ฯพณฯ ดร.สีปนนท์ เกตุทัต อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ไว้เมื่อครั้งไปเยี่ยมศูนย์ฯ ยะลา เมื่อปี พ.ศ. 2524 ว่า “รัฐบาลพยายามอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน และอยากให้เห็นการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาในโรงเรียนได้มี

ส่วนเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน”ประชาชนในจังหวัดชายแดนของเราที่ะลา ยังต้องการความรู้ในด้านภาษาไทย ด้านอาชีพเป็นอันมากการประสานสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยทั้งมวล ซึ่งอยู่ในชนบทนั้น จังหวัดชายแดนเป็นจังหวัดที่สำคัญยิ่ง ที่จะต้องช่วยประสานความเข้าใจเหล่านี้ เท่าที่ผมได้ติดตามการทำงานของ การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดยะลา ที่ผมได้ได้รับรายงานทั้งโดยตรงและจากผู้อำนวยการศูนย์ฯ ยะลา ซึ่งผมได้รู้จักกับท่านเป็นเวลาหลายปี เราเคยไปประชุมต่างประเทศ ร่วมกัน สัมมนาร่วมกันหลายหน ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จากรายงานที่ได้รับจากท่านทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากเพื่อนของผมที่เป็นชาวต่างประเทศ ทั้งในมาเลเซียและต่างประเทศไกล ๆ จนถึงยุโรปและในอเมริกา ยังแสดงความชื่นชมยินดีต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ยะลา ตามที่ท่านได้ทำงานมานั้นเป็นผลคืออย่างยิ่ง จนกระทั่งมีชื่อเสียงเลื่องลือไปถึงต่างประเทศเป็นผลงานของท่าน การที่พวกเราทุกคนทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังสมอง ร่วมมือกัน ก็ต้องอาศัยความเข้าใจตรงกัน เป้าหมายของการศึกษา นอกโรงเรียนที่จะมุ่งไปพัฒนาชนบทไทยให้เจริญก้าวหน้าขึ้นมานั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งท่านผู้อำนวยการได้เรียนรายงานมาในขั้นแรกแล้วว่า เราต้องปรับความเข้าใจกัน ร่วมกันทำงานในการศึกษา นอกโรงเรียน และเกี่ยวพันกันระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการศึกษาในโรงเรียน สำหรับในจังหวัดยะลา หรือจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นจุดสำคัญยิ่งที่จะช่วยกันประสานความเข้าใจระหว่างพี่น้องชาวไทยทั้งมวลที่มีพื้นเพศาสนา วัฒนธรรมต่างกันแล้ว ยังจะต้องทำความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย ที่อยู่ใกล้กับเราด้วย ดังนั้นบทบาทของท่านเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง ที่จะช่วยส่งเสริมสถานะของประเทศและด้านความมั่นคงของประเทศ ผมก็มีความมั่นใจว่า ท่านทั้งหลายที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซาบซึ้งและตระหนักในบทบาทและความสำคัญของท่านเป็นอย่างดี ความหวังในด้านความเข้าใจกันระหว่างวัฒนธรรม คงต้องใช้เวลานานเป็น 10 ปี 20 ปี หรือ 1 – 3ชั่วอายุคน แต่ด้วยความเข้าใจของท่านทั้งหลาย และเพื่อนพี่น้องไทย แม้ว่าวัฒนธรรมและศาสนาต่างกัน แต่เราก็มีจุดมุ่งหมายตรงกัน ที่ช่วยกันพัฒนา และรักษาผืนแผ่นดินไทยไว้ให้เจริญก้าวหน้าสืบไป ผมฝากความหวังและความเข้าใจกับท่านทั้งหลาย ภายใต้การนำและบริหารงานของผู้อำนวยการศูนย์ฯ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ว่าเราจะช่วยพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป”

การพัฒนาการสอนวิชาศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ มีแนวความคิดและการเสนอแนวคิดเพื่อการพัฒนามากมาย เพราะท่านเองเคยผ่านประสบการณ์ในการศึกษาที่ปอนามาแล้วเช่นกันและทราบดีว่ามีอะไรด้านไหนที่ควรให้การสนับสนุนและร่วมพัฒนา ท่านได้กล่าวในหนังสือการจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้ว่า “ตามประวัติศาสตร์กว่าครึ่งศตวรรษแล้วที่เรามีสถานสอนศาสนาอิสลามที่เรียกว่า “ปอนา” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีโต๊ะครูมักจะเปิดสอนตามที่ห่างไกล เพื่อให้โอกาสแก่คนที่อยู่ในชนบทในท้องที่ที่ทุรกันดารซึ่งขาดโอกาสที่จะเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม โต๊ะครู ก็เข้าไปตั้งสถานสอนคนยากจนในละแวกนั้น หรือจากท้องที่อื่น ๆ ก็ไปเรียนได้ ไปปลูกกระท่อมรอบ ๆ บ้านโต๊ะครู โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ ข้าว

ปลาหากินกันเอง มีอาคารสถานที่สอนเรียกว่า “บาลัยเซาะห์” มีอาคารที่พักของผู้เรียน เรียกว่าปอเนาะ ตั้งเรียงรายรอบ ๆ บ้านโต๊ะครู และบาลัยเซาะห์ วิชาที่สอนในปอเนาะนั้นกว้างขวางมากมาย แต่ปอเนาะใดสอนอะไรแก่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของโต๊ะครู ในด้านวิชาการก็ดี กำลังในการสอนก็ดี เพราะโต๊ะครูเป็นทั้งผู้ปกครอง ผู้บริหาร ผู้จัดการ และผู้สอนเบ็ดเสร็จ ในตัวโต๊ะครูคนเดียว

ความเป็นอยู่และความผูกพันระหว่างโต๊ะครูกับศิษย์เหมือนพ่อกับลูก ถ้าหากด้วยกันช่วยเหลือกัน ไม่ได้หาประโยชน์ระหว่างกันเป็นที่ตั้ง

งานโต๊ะครูที่แท้จริง ก็คือ นักพัฒนาหรือครูใหญ่โรงเรียนชุมชนท่านช่วยพัฒนาจิตใจ คนอยู่ป่าอยู่เขาอยู่ในท้องที่ทุรกันดารให้ได้แสงธรรม โดยไม่ได้มีการว่าจ้างจากใคร ท่านช่วยคนที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษา ท่านได้ร่วมกันสร้างทัศนคติ และทักษะบางอย่างทางการศึกษาให้ศิษย์ได้เห็น ได้ลองทำการปลูกยาง ปลูกมะพร้าว ปลูกเงาะ ปลูกทุเรียน จนทุกวันนี้ที่เราเห็นไม้ยืนต้นทั้งตำบลทั่วหมู่บ้าน แม้ไม่ทันสมัยแต่ก็มีจุดเริ่มต้นแล้ว และเป็นทรัพยากรจนเท่าทุกวันนี้ บางแห่งเป็นที่เปลี่ยวอยู่ในป่าลึก ไม่มีคนอยู่ พอโต๊ะครูไปเปิดปอเนาะอยู่ปัจจุบันกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่โต เช่น ปอเนาะ อาซิชสถาน อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ปอเนาะป่าพร้าว ในอำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เป็นต้น

ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โต๊ะครูร่วมและช่วยในพิธีกรรมต่าง ๆ งานศพ งานสร้างมัสยิดงานแต่งงาน ตลอดจนงานร่วมแรงพัฒนาโต๊ะครูจะพาลูกศิษย์ไปช่วยตลอด ที่ผมเล่ามานี้คนที่ไม่เคยเรียนไม่เคยมีประสบการณ์ไม่เคยอยู่ปอเนาะมาก่อนจะไม่รู้ (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530 : 202 – 204)

ในปี พ.ศ. 2504 ความคิดที่จะพยายามพื้นฐานความรู้ของนักศึกษาวิชาศาสนาในปอเนาะ ก็ได้รับความสนใจจากทางราชการ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ซึ่งเป็นข้าราชการคนหนึ่งที่ได้มีส่วน ผลักดันชี้แจงให้กับบรรดาโต๊ะครูและผู้บริหารโรงเรียนปอเนาะ เข้าใจถึงความต้องการของรัฐบาลที่จะพัฒนาให้โรงเรียนปอเนาะเข้าสู่ระบบและจะมีเงินสนับสนุน ด้วยประชุมปรึกษารื้อระหว่างบรรดาโต๊ะครูและบริหารการศึกษาได้ตกลงที่จะจดทะเบียนปอเนาะเพื่อพัฒนาในด้านหลักการการเรียนการสอน การประเมินผลและการจัดอาคารสถานที่ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากบรรดาโต๊ะครู ชาวบ้าน และนักคิดที่มีความคิดก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี (มานิต จารงศ์.สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2547)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ (2530 : 206) ได้กล่าวในหนังสือการจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้ว่า ปอเนาะมีการพัฒนาอีกก้าวหนึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในการพัฒนาครั้งนี้ได้ประโยชน์อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ปอเนาะซึ่งเคยสอนแต่นักเรียนชายให้มีโอกาสรับและช่วยสอนนักศึกษาหญิงด้วย นับเป็นการเสริมสร้างทรัพยากรเพิ่มเติม

เป็นการให้โอกาสแก่สตรีได้ศึกษาจะได้เป็นแม่บ้านที่ดี และสามารถปลูกฝังความรู้ทางศาสนาแก่ลูก เป็นแรงช่วยพ่อบ้านหรือเพศชายได้อีกอย่างมาก

การพัฒนาเป็นโรงเรียนราษฎร์นี้เป็นการยอมรับทั้งสองฝ่าย คือ โตะครูและผู้บริหารการศึกษา เห็นว่าควรปูพื้นฐานให้นักศึกษาศาสนาได้มีโอกาสเรียนต่อ หรือออกไปเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีความรู้ทางศาสนาอิสลามเป็นหลัก มีความรู้วิชาสามัญ ถึงระดับมัธยมศึกษา

ถึงจะมีการยอมรับนโยบายของรัฐแต่อุปสรรคของการพัฒนาก็ยังมีอยู่อีกมาก เพราะความไม่เข้าใจกับโดยเฉพาะฝ่ายบริหารเคยรู้สึกว่าชาวไทยมุสลิมไม่นิยมเรียนภาษาไทย ชาวไทยมุสลิมก็กล่าวหาว่าผู้บริหารมุ่งแทรกวิชาศีลธรรมทางพุทธ ต้องเรียนพุทธประวัติต้องสวดมนต์ด้วย จึงเกิดพฤติกรรมต่อต้าน หรือหลีกเลี่ยง นานูตรหลานส่งเรียนที่ต่อที่ปอเนาะเหมือนเดิม ความไม่เข้าใจของทั้งสองฝ่ายนั้น ไม่มีโอกาสประสานกันเพราะผู้บริหารไม่เคยนั่งจับเข่าคุยกันให้แจ่มแจ้ง ฟังเขาบ้างแต่ก็ฟังไม่ออกเขาก็ไม่รู้เรื่อง ในขณะที่เดียวกันฝ่ายผู้นำศาสนาโตะครูก็ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึก ความต้องการ หรือแนะนำ หลักการพัฒนาปรับปรุงให้ฝ่ายบริหารเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วไม่ได้เพราะไม่รู้ภาษาไทย เลยต้องอาศัยล่ามช่วยแปล ชำบางคนก็แปลถูกมาก บางคนแปลถูกน้อย หรือแปลคนละเรื่องไปเลยก็มี ดังนั้นรู้และเข้าใจภาษาของกันและกันนับเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง

ความไม่ชัดเจนของนโยบายก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้มีความแตกต่างที่จำเป็น ตามหลักการของศาสนาอิสลาม ตัวอย่างเช่น ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กระทรวงศึกษาธิการ ต้องใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (หลักสูตรที่ผสมผสานกลมกลืนระหว่างหลักสูตรสายสามัญกับหลักสูตรศาสนาอิสลาม แต่ในทางตรงกันข้าม สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ไม่อนุญาตให้โรงเรียนในสังกัดใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา กรณีตัวอย่าง โรงเรียนบ้านกาตอง อำเภอยะหา เป็นต้น จนทำให้เกิดปัญหาอยู่จนทุกวันนี้ (กองกรรมธิการ สำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา, 2542 : 41)

ดร.โมหัมมัด อับดุลการเคร์ ได้ให้ข้อสังเกตในหนังสือ การจัดการศึกษาและแนวทางการพัฒนาภาคใต้ ว่า “ปัจจุบันโตะครูเองที่ปรับปรุงสถานศึกษาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ท่านก็เป็นผู้บริหารคนหนึ่งบริหารโรงเรียนของท่าน ซึ่งท่านจะยอมรับหรือไม่ก็ตามท่านก็เป็นแล้ว ที่นี้ความก้าวหน้า ความราบรื่น การสอนที่ได้ผลดี ทั้งทางวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ การติดต่อกับศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของการบริหารของท่าน ถ้าท่านเข้าใจดี หรือที่ผู้ช่วยที่ดี ท่านก็ก้าวหน้าดี ถ้าท่านยังไม่แน่ใจ หรือไม่แจ่มแจ้งก็ยุ่งยากหน่อย จะขัดใจกับใครต่อใคร เพราะอาจหาวิธีแก้ไขที่ถูกก็ได้ หรือรู้แต่จะพูดภาษาไทยให้คนอื่นเข้าใจและยอมรับไม่ได้งานก็จะไม่ก้าวหน้า อิสลามมีหลักการการศึกษาที่ดี คือ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดของอิสลาม มุสลิมที่ดีนั้นจะพอใจกับความรู้เท่าที่มีอยู่

แล้วไม่ได้ ความรู้ยังมีอีกมาก ความรู้จะกว้างขวางขึ้น และลึกซึ้งเรื่อย ๆ ตามกาลสมัย เราจึงหยุดไม่ได้ จะคิดว่าเรารู้ทุกอย่าง เรารู้พอแล้วไม่จำเป็นต้องศึกษานั้นคิดแน่นอน และการศึกษานั้นไม่ใช่ต้องอยู่ในโรงเรียนเสมอไป นอกโรงเรียนก็ศึกษาได้ ศึกษาด้วยการอ่าน การฟัง การอภิปราย การประชุม การอบรม หรือการสัมมนาต่างๆ (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530 : 208)

ส่วนในด้านความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้น ท่านได้ให้ข้อสังเกตว่า “เกณฑ์การให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนหรือเรียกว่า สช. รับผิดชอบอยู่นั้นมีอยู่ สอง ประเภท ที่เข้าเกณฑ์วงเล็บหนึ่ง ได้เงินอุดหนุนมาก ครูผู้สอนศาสนาจะได้ค่าตอบแทนตามวงเงิน จะได้รับค่ารักษาพยาบาลเหมือนข้าราชการครูทั่วไป ส่วนโรงเรียนที่ยังไม่เข้าเกณฑ์วงเล็บหนึ่ง ได้แก่โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่าความพร้อมอื่นๆ น้อยกว่ายังคงอยู่ในวงเล็บสอง ได้เงินอุดหนุนน้อยกว่าหลายเท่า ดังนั้นภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีนักศึกษามากจะมีรายได้จากเงินอุดหนุนหลายล้าน แต่ในขณะเดียวกันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามขนาดเล็ก มีเงินอุดหนุนเพียงเล็กน้อย จึงค่อยๆ เฒ่าและตายไปในที่สุด (ข่าวสด, 21 ตุลาคม 2540 หน้า 7)

ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ยังได้ให้ข้อคิดหรือแนวคิดต่อไปอีกว่า “โครงสร้างการบริหารของสำนักงานการศึกษาเอกชนนั้นจะมีอยู่ในส่วนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการแห่งเดียว ระดับจังหวัดและอำเภอไม่มีเจ้าหน้าที่ให้ศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอดูแล จึงมีลักษณะงานที่ขาดคนดูแล ขาดอุปกรณ์ ขาดงบประมาณ คงมีเจ้าหน้าที่หรือศึกษานิเทศก์เพียงบางคนที่ถูกมอบหมายให้ช่วยดูแล ในระดับสำนักงานศึกษาธิการเขต เพราะฉะนั้นสภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่รับเงินอุดหนุนไปแล้วจะทำอะไรอย่างไร ก็ทำไปเองได้ เช่น บางชั้นมีนักเรียนถึง 60 – 70 คน ยังมีนักเรียนมาขังได้เงินมาก บางโรงเรียนไม่เก็บค่าเล่าเรียนเลยหวังเอาเงินอุดหนุนดีกว่า จึงเกินกำลังความสามารถของครูที่จะสอน จะอบรม จะตรวจสมุดแบบฝึกหัดต่าง ๆ แม้แต่ตรวจข้อสอบ ก็ทำไม่ไหวตรวจกันไวๆ เท่านั้น การจัดการอาคารสถานที่ถูกไม่ถูกสุขลักษณะการใช้อุปกรณ์ สื่อการสอนต่าง ๆ ตลอดจนการจ่ายเงินเดือนครูตามวุฒิบ้างหรือไม่ตามวุฒิบ้าง ไม่มีใครติดตามตรวจและแก้ไขแต่อย่างใด

ส่วนโรงเรียนเล็ก ๆ ก็ไม่มีใครไปดู ไปแนะนำสนับสนุน พัฒนาให้เข้มแข็ง สามารถบริหารคนในท้องถิ่นที่ทุรกันดาร คนมีรายได้น้อย ค่อย ๆ ตายพร้อมกับความน้อยอกน้อยใจ และยังเชื่อว่าเป็นเจตนาของทางราชการที่จะให้โรงเรียนขนาดเล็กๆ นั้นหยุดกิจการได้ ทั้ๆ ที่โรงเรียนเหล่านั้นให้ความร่วมมือแก่ทางราชการมาตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมทำ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา

ส่วนในเรื่องคุณภาพการศึกษาท่านได้เสนอแนะว่า “ในภาคใต้มีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาศาสนาและวิชาสามัญพร้อมๆ กัน ตั้งแต่ระดับมัธยมต้นถึงมัธยมปลาย ในวงการศึกษามักจะมองว่าเป็นโรงเรียนที่ไม่ค่อยมีคุณภาพ ขณะนี้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต

ปัตตานีได้จัดตั้งวิทยาลัยอิสลามศึกษา สอนวิชาศาสนาในระดับอุดมศึกษาซึ่งวิทยาลัยอิสลามศึกษาสามารถตั้งมาตรฐานคัดเลือกเข้าเรียนต่อว่าจะต้องสอนวิชาอะไร ระดับใด

ทางโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามก็จะต้องปรับหลักสูตร ปรับการสอน เพื่อสนองความต้องการของผู้ที่จะเข้าเรียนต่อที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีในระดับอุดมศึกษาต่อไป ซึ่งอันนี้ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ท่านยังกล่าวอีกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในภาคใต้นั้นอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ คนในสำนักงานเอง ตลอดจนผู้บริหารในกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญน้อยมาก ช่วยเหลือทางวิชาการน้อยมีแต่คำหาญ แต่ไม่คิดพัฒนาแบบไม่รับผิดชอบ (ข่าวสด 27 กุมภาพันธ์ 2540 : 7) และหนทางหนึ่งเพื่อคุณภาพการศึกษาท่านได้เสนอว่า “ การประกันภายใน การสร้างระบบ การตรวจสอบภายในของสถาบันการศึกษานั้นเราเชื่อกันว่า” การเรียนรู้ “ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สมบูรณ์นั้นต้องเปลี่ยนให้ครบทั้งสามประการ คือ เปลี่ยนทางความรู้ จากไม่รู้ให้รู้ หรือรู้น้อยให้รู้มากขึ้น ประการที่สอง ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติให้เกิดชอบสิ่งทีเรียนนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทำได้ยาก ต้องคนที่รู้และตั้งใจจริง ๆ จึงจะทำได้ผล ประการที่ 3 คือการสอนต้องให้เกิดทักษะ ในวิชาที่เรียนนั้นด้วย จึงจะใช้ได้ ในการนี้ผู้สอนต้องจัดเวลา จัดสถานที่ จัดอุปกรณ์เพื่อฝึก เพื่อทดลองเพื่อทำจริง เมื่อสอนได้ ทั้งสามประการนี้ ในแต่ละวิชาจึงจะเรียกว่าเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์

การประกันภายในนั้นผู้บริหารจะต้องจัดทำระบบตรวจภายในเพื่อตรวจสอบข้อมูล และจะต้อง

เอาจริง มีเวลาและสนใจ ผู้สอนจะได้แนวทางที่ดี คุณภาพการศึกษาก็จะดีขึ้นเอง (ข่าวสด 28 กุมภาพันธ์ 2540 : 7)

ถึงเวลาแล้วที่ผู้บริหารชุดใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่ดูแลกระทรวงศึกษาธิการ จะหยิบยกเรื่องนี้มาศึกษา มาพิจารณาแก้ไข เพราะเป็นงานสำคัญ งานนโยบายเพื่อความมั่นคงและเคยทำดีมาตลอดแล้วถูกทอดทิ้งในระยะหลัง สิ่งแรกทีควรทำคือ การตรวจสอบสภาพโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดเล็ก ศึกษาปัญหาและโครงสร้างการบริหารในส่วนภูมิภาคอย่างรีบด่วน (ข่าวสด, 22 ตุลาคม 2540 : หน้า 17)

จากสภาพดังกล่าวในปัจจุบัน ความชัดเจนก็ได้ปรากฏขึ้นมาจริงที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหรือปอเนาะเป็นสถานที่ที่ทางฝ่ายรัฐบาลมองว่าเป็นชุมของโจรต่าง ๆ เป็นที่ปลูกระดมในสิ่งที่ไม่ดีสร้างความไม่สงบต่อบ้านเมือง เป็นต้น แต่ที่แท้จริงก็เพราะ ขาดการดูแล และความรับผิดชอบที่ดี จึงเกิดช่องโหว่ เป็นโอกาสของคนที่ไม่หวังดีต่อประเทศชาติและผู้แสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองมากเกินไป

3. ด้านการเมืองการปกครอง

3.1 การสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ดร. โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ถือว่าเป็นนักวิชาการคนหนึ่งที่พร้อมด้วยอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความต้องการที่จะพัฒนาสังคมชาวไทยมุสลิมในด้านจังหวัดชายแดนภาคใต้สูง ท่านได้ให้แนวคิดและบทบาทในด้านการศึกษา เป็นมรดกตกทอดต่อชาวไทยมุสลิม อย่างมากมาย พร้อมกันนั้นท่านก็มีแนวคิดและบทบาททางการเมืองในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมชาวไทยมุสลิมไปพร้อมกัน

สืบเนื่องมาจากท่านเกิดในช่วงที่บ้านเมืองต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางระบบการปกครองอยู่เรื่อย ทำให้ท่านเห็นว่าชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการทรมานและเสียเปรียบอยู่ตลอด ทำให้ท่านเกิดจิตสำนึกต้องรับผิดชอบในส่วนนี้ เพราะท่านเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าคนอื่น ๆ โดยแนวคิด และบทบาทของท่านเน้นเรื่อง ของความยุติธรรมและการแก้ปัญหาให้ตรงจุด หรืออาจจะกล่าวว่าเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลก็ได้

จากความรู้ทางด้านการศึกษาและประสบการณ์ที่ได้รับทั้งทางด้านศาสนา สามัญ ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษนั้น ถือว่าเป็นการเตรียมตัวเตรียมพร้อมของตนเองมากพอและได้ใช้เวลาคลุกคลีกับสังคมระดับสูงลงมาถึงระดับรากหญ้าทีเดียว (มานิต จารงค์.สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2546)

จากบันทึกประวัติศาสตร์เกี่ยวกับทหารญี่ปุ่นได้นำประเทศไทย และรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ยินยอมให้ ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยได้นั้นทำให้ไทยต้องผูกพันกับภาพสงครามกับประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น ในที่สุดประเทศไทยต้องเข้าร่วมสงครามกับประเทศญี่ปุ่นเต็มตัวเมื่อรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามประกาศสงครามกับประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2458 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ในนามของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามต้องการที่จะพัฒนาประเทศชาติจึงได้มีการจัดวางระเบียบการปกครองใหม่ รูปแบบการปกครองของประเทศไทยทางประชากรในปัตตานีส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นชาวมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นสิทธิต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งเป็นแนวทางที่ชาวมลายูมียึดถือปฏิบัติมา ถูกละเมิดและ ริดรอนสิทธิหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงเกิดการต่อต้านขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2491 เมื่อ จอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองการปกครองอีกครั้ง นโยบายการปกครองของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม พยายามที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความเจริญก้าวหน้าแบบตะวันตก (มูฮัมมัด หลุยอาลี มปป. : 86) ต้องการสร้างนโยบายในลักษณะที่ต้องเชิดชูวัฒนธรรมไทยให้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ นโยบายดังกล่าวไม่ได้สร้างความพอใจให้กับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่อย่างใด เพราะได้บังคับให้มุสลิมนุ่งแต่โจร่ง โปกศิระยะ ห้ามกินหมากพลู ห้ามกินข้าวกับมือ มาในช่วงหลังจึงได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นการสอนและพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

นับตั้งแต่การสวดมนต์หน้าเสาธง ในห้องเรียน ในบทเรียน ในแบบเรียน ในพิธีไหว้ครู พิธีจุดธูปเทียนบูชา พระรัตนตรัยในวันสำคัญของโรงเรียน พิธีถวายพวงมาลัย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามปฏิบัติไม่ได้ ร่วมไม่ได้ ทำให้ผู้นับถือศาสนาอิสลาม นักศึกษามุสลิมลำบากใจ อึดอัดใจ ผู้ปกครองที่เป็นมุสลิม ตลอดจนสังคมมุสลิมทั่วไปลำบากใจและ อึดอัดใจ แต่ไม่รู้จะไปร้องเรียนอย่างไร เพราะเกรงจะถูกกล่าวหาไม่รักไทย ไม่นิยมไทย

ท่านได้กล่าวว่า “ผมเองเกิดและเติบโตในจังหวัดปัตตานี ได้เรียนเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีค่านิยมของชาวไทยมุสลิมตั้งแต่เด็ก ๆ จนโต ได้เคยเรียนในโรงเรียนปอเนาะหลายปี ด้านสามัญถึงระดับมหาวิทยาลัย ผมเรียนทางด้านการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสามปริญญา คือ ตรี โท และเอก งานที่ผ่านมา งานบริษัททำมาในกรุงเทพฯ หลายแห่ง เคยค้าขาย และเริ่มรับราชการ ในส่วนภูมิภาคตั้งแต่ ปี 2521 ออกประชาสัมพันธ์ จัดการศึกษาผู้ใหญ่ตามตำบล อำเภอต่าง ๆ ในบริเวณสี่จังหวัดภาคใต้ อยากทำต่อไปจนเกษียณที่นั่นถ้าบ๊องบ่นไม่ย้าย” (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ 2530 : 167)

ด้วยความที่ท่านมีความตั้งใจจะพัฒนาบ้านเมือง ท่านจึงได้กล่าวว่า การบริหารบ้านเมืองนั้นต้องอาศัยอำนาจและบารมี เพราะ อำนาจสามารถที่จะกำหนดการกระทำของผู้อื่น แต่เนื่องจากผู้มีอำนาจเหล่านั้นซึ่งเป็นทั้งนักการเมืองการปกครอง ข้าราชการพลเรือน สื่อมวลชนต่างๆ ใช้อำนาจในทางที่ผิดๆ บางคนเรียกมุสลิมว่า “แขก” เป็นต้น จึงทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในสังคม (มานิต จารงศ์, สัมภาษณ์ , 12 กรกฎาคม 2546)

สาเหตุของความไม่เข้าใจของผู้มีอำนาจดังกล่าว อาจมีหลายประการ เช่น เพราะไม่มีพื้นฐาน ความรู้ด้านวัฒนธรรม ไม่เข้าใจเพราะไม่มีเวลาศึกษาข้อมูล ไม่เข้าใจเพราะเห็นเป็นเรื่องเล็ก ไม่เข้าใจเพราะมักง่าย ได้ยินได้ฟังใครบอกยังไม่ทันแจ่มแจ้ง นำไปสั่งการ โดยไม่ปรึกษาหารือกับผู้ที่ได้รับกระทบโดยตรงกับการสั่งการนั้น ๆ บางคนพอใจแต่เสียตายเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

ด้วยเหตุดังกล่าวท่านได้ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรคกิจสังคม ดังที่อาจารย์มานิต จารงศ์ ได้กล่าวว่า ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ มีความตั้งใจอยู่หลายประการที่จะพัฒนาสังคมชาวไทยมุสลิม ในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เจริญก้าวหน้า เข้าใจระบบการเมืองการปกครอง รู้หน้าที่และสิทธิที่ควรได้รับ ดังนั้นท่านจึงตัดสินใจลงสมัครผู้แทนราษฎร เพื่อจะได้ใช้โอกาสในช่วงหาเสียง ให้ความรู้แก่ประชาชน (มานิต จารงศ์, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2546)

ส่วนในด้านการบริหารบ้านเมืองก็เช่นกันท่านได้เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในหนังสือ การจัดการศึกษา และแนวทางการพัฒนาภาคใต้ว่า “การทบทวนนโยบายนั้นจะต้องทบทวนข้อมูลต่างๆ ที่นำไปเป็นสมมุติฐาน เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ และข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นจะต้องมีการเตรียมที่พร้อม เพราะความสำเร็จในนโยบายต่าง ๆ นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้น ข้อมูลที่จะใช้วางนโยบายนั้นนอกจากข้อมูลของปริมาณของ

ทรัพยากรทั่วไปแล้ว จะต้องมีข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ถูกต้อง และใกล้ความจริงมากที่สุดด้วย ไม่ใช่ข้อมูลที่ให้ข้าราชการบูรณาการรวบรวมและเร่งรัดในเวลาที่ย่ำกัด แล้วนำมาใช้ในการวางนโยบาย ซึ่งมีความสำคัญของความก้าวหน้าและความมั่นคงของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่แล้ว จะได้รับข้อมูลที่ชี้แต่ทางลบเป็นข้อมูลที่น่าจะกลั่นกรองให้ดีกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น นโยบายสร้างสำนึกในความเป็นไทยและความนิยมไทย แก่ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม แปลว่า เรามีข้อมูลที่แสดงว่าชาวไทยนับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขาดคุณสมบัติข้อนี้ ทั้งๆ ที่ยังไม่มีกรกำหนดลักษณะของสำนึกในความเป็นไทย และนิยมไทยนั้นต้องมีพฤติกรรมอย่างไร และอีกหลายๆ ข้อมูลที่ปรากฏให้เห็นอยู่

ส่วนข้อมูลทางบวกก็มีมากมายที่ควรพิจารณา เช่น วัฒนธรรมทางศาสนาอิสลามที่เคร่งครัด และป้องกันอบายมุขที่รุนแรง เช่น ไม่ดื่มเหล้า ไม่เล่นการพนัน ไม่นิยมอาชีพโสเภณี เป็นการเพิ่มรายได้แก่ประชากร การรักษาสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และป้องกันการระบาดของวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งปรากฏให้เห็นในเมืองใหญ่ๆ ที่เต็มไปด้วย บาร์ดิสโก้ ลานสเก็ต ตลอดจนวัฒนธรรมการแต่งกาย ที่ไม่เหลือความเป็นไทยให้พ่อแม่ได้ชื่นใจเลย (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530 : 121-122)

ส่วนในเรื่องการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ท่านมีข้อคิดที่ได้เสนอไว้ในหนังสือการจัดการศึกษาและแนวทางการพัฒนาภาคใต้ว่า “ ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความไม่สงบในสังคมส่วนใหญ่เกิดจากความไม่ยุติธรรมทางสังคม (Social injustice) ไม่ใช่เพราะยากจน เพราะไม่มีความรู้ หรือว่างงานแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง หากความไม่ยุติธรรมทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญ”

การต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทางระบบการปกครอง และอำนาจการปกครอง เรียกว่า เป็นการต่อสู้ทางอุดมการณ์ ผู้ที่ต่อสู้ต้องมีความรู้ ต้องมีคนสนับสนุนทั้งในจังหวัดและในประเทศ ฉะนั้น ผู้ต่อสู้ทางการเมืองจะไม่เป็นปฏิปักษ์กับประชาชน ไม่ปลิ้น ไม่ยิงคนไม่ผิด ไม่จับตัวเรียกค่าไถ่ จะต่อสู้กับฝ่ายที่เป็นกำลังที่เป็นรัฐบาลเท่านั้น ซึ่งเป็นที่แน่นอนผู้ที่แก้ปัญหาคิดได้จะต้องเสียสละอาสาสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น

3.2 การสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ (2540 : 7) ได้ให้ทัศนะการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งนั้นถือว่าเป็นประเด็นที่จะต้องทำความเข้าใจอย่างดี โดยเฉพาะในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2540 นั้น สำคัญมากเพราะจะต้องเป็นตัวแทนในการร่างรัฐธรรมนูญของชาติว่า “มติหนึ่งที่อยากจะเสนอ คือการซื้อสิทธิขายเสียงนั้นเป็นที่รู้กันอย่างกว้างขวางแล้วว่า มันไม่ได้เกิดระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิใช้เสียงโดยตรงแต่จะซื้อผ่านผู้มีอำนาจหน้าที่ต่อผู้มีสิทธิใช้เสียงในแต่ละพื้นที่ด้วยกัน ตกลงจำนวนคนอย่างชัดเจน เพื่อจะได้ทั่วถามและตรวจสอบซึ่งเป็น

ผู้รู้จำนวนผู้มีสิทธิ มีความผูกพันกับผู้ที่มีสิทธิในเกือบทุกๆ ด้านกระทรวงมหาดไทยในฐานะที่มีเจ้าเมืองผู้มีความรอบรู้ ความเป็นมาเป็นไปของการปกครองท้องถิ่น มีกองทัพในอำเภอ ปลัดอำเภอทั่วประเทศ คลุกคลีกับประชาชนจะไม่มีความคิดที่จะแก้ไขในเรื่องนี้กันเลยหรือ” (ข่าวสด 13 มกราคม 2540 : 7)

ส่วนอีกแนวทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาคาดได้และเคยได้ผลมาแล้ว คือ การบริหารบ้านเมืองนั้นเริ่มด้วย “ การทหารนำการเมือง” มาเปลี่ยนเป็น “ การเมืองนำการเมือง” ในยุค ๔๗๗ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มาถึงยุค ๔๗๗๗ ชาติชาย ชูณหะวัณ เปลี่ยนเป็น “เศรษฐกิจนำ” เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า มาจบด้วยการยึดอำนาจของ รสช. ต่อด้วยรัฐบาลที่มีคณะรัฐมนตรีที่สามารถปลดการลงทุนใด ๆ มากู้ชื่อเสียง กู้ความเชื่อถือระหว่างประเทศได้ คือ ยุค ๔๗๗๗ อานันท์ ปันยารชุน ซึ่งพอสรุปได้อย่างชัดเจนว่า ความมีจริยธรรมศีลธรรม บวกความเก่งเท่านั้นที่สามารถพาบ้านเมืองให้อยู่รอดปลอดภัย ซึ่งน่าจะยึดเป็น Model เป็นแบบอย่างในการพัฒนาทิศทางพัฒนาคนให้มีศีลธรรมและความเก่งในสาขาวิชาที่ตนสนใจ ศีลธรรมนำการเมือง จะลดการแย่งแย่งอำนาจเพื่อคอบโกยอย่างน่าเกลียดลงได้บ้างในสังคมมนุษย์ (ข่าวสด, 28 เมษายน 2540 : 7)

จากการที่ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ได้เสนอแนวคิดต่างๆ ให้กับผู้บริหารบ้านเมืองได้พิจารณานำไปใช้สุดท้ายท่านเองก็ได้ลงสมัครเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากนัก จึงคิดลำดับที่ 2 สามารถได้เข้าไปช่วยงานในตำแหน่งคณะกรรมการกรรมาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ เหมือนกัน (มานิต จารงศ์. สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2546)

จากการที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดด้วยทกกฎหมายร่างรัฐธรรมนูญในครั้งนั้น นับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญบทบาทหนึ่งที่ได้ให้คุณประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในเรื่องของศาสนาที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนชาวไทยมุสลิมปฏิบัติได้ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง

